

**MAAHANMUUTTAJIEN KOKEMUKSIA VAPAAEHTOISENA TOIMIMISES-
TA JA SEN VAIKUTUKSISTA HEIDÄN KOTOUTUMISEENSA**

Opinnäytetyö

Outi Itkonen

Anni Röppänen

**Fysioterapian koulutusohjelma
Toimintaterapian koulutusohjelma**

Hyväksytty ____ . ____ . ____ _____

SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Terveysala, Kuopio

OPINNÄYTETYÖ
Tiivistelmä

Koulutusohjelma: Fysioterapia, Toimintaterapia	
Suuntautumisvaihtoehto: Fysioterapia, Toimintaterapia	
Työn tekijä(t): Itkonen, Outi Röppänen, Anni	
Työn nimi: Maahanmuuttajien kokemuksia vapaaehtoisena toimimisesta ja sen vaikutuksesta heidän kotoutumiseensa	
Päiväys: 8.10.2010	Sivumäärä / liitteet: 57/8
Ohjaajat: Päätoiminen tuntiopettaja Tuija Sairanen Lehtori Sirpa Siikonen	
Tiivistelmä: <p>Opinnäytetyön aiheena oli tarkastella maahanmuuttajien kokemuksia vapaaehtoistyön tekemisestä sekä sen vaikutuksista kotoutumiseen. Näitä asioita tutkittiin teemahaastattelun avulla. Tähän tutkimukseen osallistuvien tuli toimia vapaaehtoisena työn toimeksiantajan organisaatiossa, ja heillä täytyi olla joko suomen tai englannin kielen suullinen taito. Haastatteluihin osallistui yhteensä neljä haastateltavaa.</p> <p>Haastattelut toteutettiin kertaluontoisena, jonka jälkeen haastattelutulokset kirjoitettiin auki. Aineiston sisältö analysoitiin ja jaettiin kolmeen tärkeään teemaan: vapaaehtoistyön sisältö ja siihen ohjaavat motiivit, vapaaehtoistyön anti sekä vapaaehtoisena toimimisen vaikutus kotoutumiseen.</p> <p>Tutkimuksen tuloksina oli, että maahanmuuttajat halusivat tehdä vapaaehtoistyötä hyödyntääkseen aiempaa kokemustaan ja ammattitaitoaan sekä pitääkseen yllä omaa kulttuuriaan. Lisäksi vapaaehtoistyöhön motivoi ihmisten parissa työskentely ja uusien tuttavuuksien solmiminen. Vapaaehtoisena toimiminen antoi maahanmuuttajille mielihyvää, kokemuksia hyväksynnästä ja tärkeydestä sekä uusia tuttavuuksia. Maahanmuuttajat kokivat vapaaehtoisena toimimisen vaikuttavan kotoutumiseen muun muassa sosiaalisen verkostoitumisen ja suomen kielen oppimisen kautta.</p>	
Avainsanat: maahanmuuttaja, kotoutuminen, osallistuminen, vapaaehtoistyö	
Julkinen ☒	Salainen ☐

SAVONIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Health Professions Kuopio
THESIS
Abstract

Degree Programme: Physical Therapy, Occupational Therapy	
Option: Bachelor of Physical Therapy, Bachelor of Occupational Therapy	
Authors: Itkonen, Outi Röppänen, Anni	
Title of Thesis: Experiences of immigrants to volunteer and the implications of volunteer work for their integration	
Date: 8.10.2010	Pages / appendices: 57/8
Supervisor: Senior lecturer Tuija Sairanen Senior lecturer Sirpa Siikonen	
Abstract: <p>The purpose of the thesis was to examine the experiences of immigrants about voluntary work and the effects for their integration. These were examined by a focused interview. Participants in the research had to work as volunteers in our sponsor organization, and they had to have either Finnish or English oral skills. The interviews were conducted with a total of four interviews.</p> <p>The interviews were conducted, after which the results of the interview were written open. The content of the interviews were analyzed and divided in three main themes: the content of the volunteer work and motives to volunteer, what working as a volunteer gives to immigrants and how volunteering helps to integrate.</p> <p>The interviews showed that immigrants wanted to volunteer to take advantage of their experience and skills or to maintain their culture. In addition, working with people and making new friends was one factor that motivated the immigrants to volunteer. Working as a volunteer gave the immigrants pleasure, feeling of approval, and their importance. The immigrants experienced that working as a volunteer affected in their integration for example by creating social network and by learning more Finnish.</p>	
Keywords: immigrant, integration, participation, volunteer work	
Public ☒	Secure ☐

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	MAAHANMUUTTAJA JA KOTOUTUMINEN SUOMESSA	9
	2.1 Kotoutumisen haasteet	10
	2.2 Kotouttamisohjelmat ja lainsäädäntö	12
3	OSALLISTUMISEN VAIKUTUS TOIMINTAKYKYYN UUDESSA YMPÄRIS- TÖSSÄ	13
	3.1 Osallistuminen toimintakyvyn osana	13
	3.2 Toimintaympäristön muutos toimintakyvyn haasteena	15
4	VAPAAEHTOISTYÖ JA SEN MERKITYS MAAHANMUUTTAJIEN KOTOU- TUMISESSA.....	17
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	20
	5.1 Tutkimustehtävä, tarkoitus ja tavoitteet.....	20
	5.2 Laadullinen tutkimus ja haastattelu tiedonkeruumenetelmänä	20
	5.3 Aineiston keruu	24
	5.4 Aineiston purkaminen ja käsittely.....	26
6	TULOKSET	27
	6.1 Vapaaehtoistyön motiivit	27
	6.2 Vapaaehtoisuuden anti	28
	6.3 Vapaaehtoisena toimimisen merkitys kotoutumisessa	30
	6.4 Yhteenveto	32
7	POHDINTA	33
	7.1 Keskeisten tutkimustulosten tarkastelua	33
	7.2 Tutkimuksen eettisyys	34
	7.3 Tutkimuksen luotettavuus	36
	7.4 Tutkimuksen hyödynnettävyys ja jatkotutkimusehdotukset	40
	LÄHTEET	43
	LIITTEET	49
	Liite 1 Haastattelukysymykset	49
	Liite 2 Haastattelukysymykset (englanti)	51
	Liite 3 Informaatiokirje	53

Liite 4 Informaatiokirje (englanti)	54
Liite 5 Suostumus osallistumisesta tutkimukseen	55
Liite 6 Suostumus osallistumisesta tutkimukseen (englanti)	56
Liite 7 Vaitiolositoumus	57
Liite 8 Vaitiolositoumus (englanti)	58

1 JOHDANTO

Maahanmuuton lisääntyessä Suomessa on kehitettävä keinoja, joiden avulla voidaan ehkäistä maahanmuuttajien syrjäytymistä ja edistetään heidän kotoutumistaan (Myrén 2003, 3–5). Tässä työssä tutkitaan vapaaehtoistyötä yhtenä tällaisista keinoista. Vapaaehtoistoiminta käsittää erilaisia tapoja osallistua (Nylund & Yeung 2005, 13–16), ja siksi halutaan saada lisää tietoa, kuinka vapaaehtoistyön tekeminen on vaikuttanut maahanmuuttajien osallistumiseen ja kotoutumiseen Suomessa.

Työn toimeksiantajana toimii itäsuomalainen organisaatio, joka tarjoaa palveluita muun muassa maahanmuuttajille ja monikulttuurisuudesta kiinnostuneille. Organisaatio mahdollistaa vapaaehtoistyön tekemiseen osallistumisen maahanmuuttajien parissa ja tukee oman ryhmän ohjaamista. Tutkittavien ja toimeksiantajan anonymiteetin säilyttämiseksi toimeksiantajan nimeä ei mainita, vaan tarvittaessa siihen viitataan käsitteellä toimeksiantaja.

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan maahanmuuttajien kokemuksia heidän tekemästään vapaaehtoistyöstä ja sen merkityksestä heidän kotoutumisessaan. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää maahanmuuttajien vapaaehtoisena toimimisen merkitystä heidän kotoutumiseensa ja osallistumiseensa uudessa ympäristössä. Tutkimuksen tavoitteena on antaa lisää tietoa maahanmuuttajien tekemän vapaaehtoistyön merkityksestä integroitumisessa yhteiskuntaan. Tavoitteena on myös, että tuotetun tiedon avulla vapaaehtoistyötä kehitetään ja tutkitaan lisää kotoutumisen edistämisen keinona. Tämän opinnäytetyön toivotaan vaikuttavan maahanmuuttajien kotouttamistoimintaan, sekä tukevan maahanmuuttajien kotoutumista edistävien yksityisten palvelu- ja tukijärjestöjen toimintaa.

Tämä opinnäytetyö on toteutettu moniammatillisesti fysio- ja toimintaterapeuttiopiskelijan yhteistyössä. Opetusministeriön (2006, 29, 99) mukaan sekä fysioettä toimintaterapeutin ammatti luokitellaan kuntoutuksen vastuualueeseen. Kuntoutuksen lasketaan lakisääteisesti olevan osa sosiaali- ja terveydenhuoltoa, työ- ja opetushallintoa sekä vakuutussektoria. Erilaiset projektit, kehittämissankkeet sekä yksityinen ja kolmas sektori luovat jatkuvasti uusia edellytyksiä kuntoutuksen järjestämiselle ja sen kehittämiseksi. Myös monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden tuomien haasteiden nähdään tuovan uusia kehittämisenäkymiä. Kuntoutus ymmärretään ihmisen ja ympäristön muutosprosessina, jonka tavoitteena on edistää yksilön työ- ja toimintakykyä, hyvinvointia, itsenäistä selviytymistä ja työllisyyttä. Sen todetaan perustuvan todettuun vajaakuntoisuuteen, vammaan sairauteen tai oireeseen. Nykyisin yhä useammin kuntoutuksen aiheeksi voidaan katsoa myös työkyvyn menettämisen tai sosiaalisen syrjäytymisen uhka. Kuntoutus voi olla ennaltaehkäisevää, korjaavaa tai ylläpitävää toimintaa. Tämä työ on merkityksellinen ennaltaehkäisevässä kuntoutustyössä, sillä siinä tutkitaan kotoutumisen tukemista, jotta syrjäytymistä ei pääsisi tapahtumaan. Samalla tässä työssä halutaan pureutua kansainvälistymisen kuntoutukselle asettamiin haasteisiin.

Fysioterapiassa olennaista on tukea yksilön voimavaroja selviytyä jokapäiväisessä elämässä ja mahdollisuuksia yhdenvertaiseen osallistumiseen yhdessä muiden ihmisten kanssa (Hautamäki 2007, 10). Toimintaterapiassa taas pyritään mahdollistamaan yksilölle toiminnallinen suoriutuminen, joka on tarkoituksenmukaista. Samalla pyritään huomioimaan, että asiakkaan roolien, toiminnan ja ympäristön vaatimukset olisivat tasapainossa. (Launiainen & Lintula 2003, 7.) Fysio- ja toimintaterapeuttiopiskelijoina tämän työn yhteisinä tavoitteina on saada lisää tietoa maahanmuuttajien toimintakyvystä ja sen parantamisesta. Miten vapaaehtoistyön tekemiseen osallistuminen vaikuttaa kotoutumiseen ja oman paikan löytymiseen? Voidaanko vapaaehtoistyön tekeminen nähdä kotoutumista ja edistävänä toimintana? Lisäksi tavoitteina on kansainvälisyysosaamisen lisääminen sekä moniammatillisen yhteistyön hyödyntämisen oppiminen. Valta-kunnallisen terveysalan koulutuksen ammattitaitovaatimusten mukaan kansain-

välisyysosaaminen on yksi tärkeistä osaamisalueista. Sillä tarkoitetaan muun muassa kulttuurierojen ymmärtämistä, kykyä työskennellä kulttuuritaustaltaan erilaisten ihmisten kanssa, ja kansainvälisyyskehityksen ymmärtämistä omalla ammattialalla. (kts. Fysioterapeutti (AMK) 2007; Toimintaterapeutti (AMK) 2007.)

Työn sisältö etenee teoriaosioista työn toteutuksen kuvaukseen ja kuvauksen jälkeen pohdintaan. Teoriaosiossa käsitellään maahanmuuttoa Suomessa, mitä maahanmuuttajalla tarkoitetaan, ja mitä kotoutuminen ja kotouttaminen merkitsevät. Lisäksi esille tuodaan osallistumisen merkitys toimintakyvyn kannalta ja selvitetään, miten se on yhteydessä maahanmuuttajan kotoutumiseen. Myöhemmin työssä kerrotaan vapaaehtoistyöstä, mitä sillä tarkoitetaan, ja kuinka se voi olla yhteydessä maahanmuuttajan kotoutumiseen ja osallistumiseen uudessa ympäristössä. Opinnäytetyön toteutusosiossa esitellään tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja tutkimustehtävät, sekä kerrotaan valitusta tiedonkeruumenetelmästä, sen käytöstä ja aineiston purkamisesta. Tutkimuksen tulokset on esitetty työn lopussa, jonka jälkeen tutkimusta, sen eettisyyttä ja luotettavuutta on arvioitu. Lopuksi on pohdittu tutkimuksen hyödynnettävyyttä, ja on esitetty jatkotutkimusehdotuksia sekä tulevaisuuden haasteita.

2 MAAHANMUUTTO JA KOTOUTUMINEN SUOMESSA

Maahanmuuttaja. Maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomessa oleskelevaa henkilöä, joka on syntynyt ulkomailla. Hän on voinut tulla maahan työn tai avioliiton kautta, pakolaisena tai paluumuuttajana. (Räty 2002, 9–11; Sisäasiainministeriö c. 2010.) Ulkomaalainen on sellainen henkilö, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta, mutta joka oleskelee maassa väliaikaisesti, kuten turisti tai ulkomaalainen opiskelija. (Räty 2002, 9–11.) Oleillakseen maassa pidempään ulkomaalaisen, joka ei ole EU- tai ETA-jäsenvaltioiden kansalainen, täytyy hakea oleskelulupaa, jonka myöntää Maahanmuuttovirasto (Sisäasiainministeriö c. 2010).

Tilastokeskuksen (2009) mukaan ulkomailta muutti Suomeen vuoden 2008 aikana lähes 30 000 henkeä. Luku on suurempi kuin koskaan ennen itsenäisen Suomen historiassa. Vuoden 2009 aikana Suomeen muutti noin 27 000 ulkomaalaista, mikä kertoo siitä, että maahanmuuttajien määrä Suomessa kasvaa edelleen (Tilastokeskus 2010). Maahanmuutto on kasvanut huomattavasti viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana; vuonna 1989 Suomeen muutti 11 219 ihmistä ulkomailta. Eniten Suomeen muuttaa ihmisiä Venäjältä, Virossa, Ruotsista, Somaliasta ja Kiinasta, mutta myös arabian, kurdin ja albanian kieli-alueilta heitä on paljon. (Väänänen ym. 2009, 14.)

Kotoutuminen. Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan sopeutumista ja oman paikan löytämistä yhteiskunnassa, työmarkkinoilla ja lähiyhteisössä. Kotouttaminen taas on työtä, jota tehdään edellä mainitun saavuttamiseksi. (Räty 2002, 8–9, 37; Sisäasiainministeriö c. 2010.) Se tähtää maahanmuuttajien yhteiskuntaan integroitumiseen siten, että he voivat muiden kansalaisten tavoin olla osallisina yhteiskunnan toiminnassa. Kotouttamisessa nähdään tärkeänä, että maahanmuuttajat pääsisivät mahdollisimman nopeasti kiinni työelämään, joka mahdollistaa heidän osaamisensa ja ammattitaitonsa hyödyntämisen yhteiskunnassa. Yhtenä osana onnistunutta kotoutumista on oman kulttuurin ja

kielen säilyttäminen uusiin sopeutumisen rinnalla. (Sisäasiainministeriö 2010 b.; Väänänen ym. 2009, 14.)

Maahantulon syy vaikuttaa suuresti uuteen kotimaahan kiinnittymiseen ja kotoutumiseen. Kaikkein vahvimmin kiinnittymisen on todettu onnistuvan, jos maahanmuutto johtuu perhesyistä, tai jos henkilö on tullut maahan väkivaltaisesta ympäristöstä, jossa hän on kokenut esimerkiksi kidutusta tai vainoa. Maahan sopeutumiseen vaikuttaa henkilön persoona ja henkilökohtaiset voimavarat. Integroitumista voi helpottaa etenkin hyvä kielitaito, työpaikka tai hyvä sosiaalinen verkosto. (Väänänen, ym. 2009, 36–41.) Hyvä sosiaalinen verkosto ja ympäristön tuki voi edistää uusien asioiden, tapojen ja kielen oppimista (Räty 2002, 8–9, 37).

2.1 Kotoutumisen haasteet

Kotoutuminen ei aina onnistu mutkitta, ja moni maahanmuuttaja joutuu törmäämään erilaisiin kotoutumista hankaloittaviin haasteisiin. Tällaisia haasteita ovat muun muassa rasismi, syrjäytymisriski, perheen sisäiset ongelmat, kulttuurin muutoksesta johtuvat ongelmat sekä muutoksen aiheuttama kriisi.

Rasismi. Rasismilla tarkoitetaan johonkin tiettyyn etniseen ryhmään kohdistuvia vihamielisiä ja negatiivisia ajatuksia, sekä syrjintää (Fredrickson 2002, 1). Vuosina 2001 - 2003 Akatemian monitieteinen tutkimusohjelma SYREENI:n tekemän tutkimuksen mukaan suomalaiset asettavat eniten suomalaisista erottuvat ryhmät (somalit, arabit) ja kulttuurihistoriallista vastoinkäymistä muistuttavat ryhmät (venäläiset) arvoasteikollaan alimmaiseksi. (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Vesala 2002, 19–22, 25–27). Maahanmuuttajien kokemuksia palveluista tarkkailevan osatutkimuksen mukaan maahanmuuttajat kokivat syrjintää eri virastoissa ja kokivat palvelun olevan huonoa heitä kohtaan. Virastojen, työpaikkojen ja palvelutilanteiden lisäksi maahanmuuttajat kohtasivat syrjintää, rasismia ja ennakkoluuloja ympäristössään, kuten asuinympäristössään, kadulla, liikenneväli-

neissä, kaupoissa, ravintoloissa ja vapaa-ajalla. (Jasinskaja-Lahti, ym. 2002, 83–94)

Syrjäytyminen. Väänänen, ym. (2009, 36–38) määrittelevät syrjäytymisen muun muassa pitkittyneenä ulkopuolisuutena ja osallistumattomuutena. Syrjäytymistä voi esiintyä, kun yksilön tätä ympäristöön yhdistävät siteet, kuten sosiaalinen verkosto heikkenevät (Kettunen, Kähäri-Wiik, Vuori-Kemilä & Ihalainen 2009, 53). Työttömyys ja ihmissuhteiden vähyys saattavat edistää syrjäytymistä. Pitkittänyt työttömyys myös voi Kuntoutussäätiön vuonna 2008 tekemän tutkimuksen mukaan huonontaa maahanmuuttajan itseluottamusta, koska hän voi kokea olevansa hyödytön yhteiskunnalle. Maahanmuuttajamiehillä pitkä työttömyys voi tarkoittaa jopa identiteetin menetystä (Peltola & Metso 2008, 114–115). Maahanmuuttajan riski sairastua psyykkisesti on Tapio Hallan (2007, 469–475) mukaan suurentunut kantaväestöön verrattuna. Tämä johtuu siitä, että uudessa maassa pitäisi alkaa sopeutua nopeasti. Pitäisi omaksua uusi kieli ja kulttuuri, jolloin ei jää aikaa käsitellä ja surra menetyksiä ja muutosta.

Ongelmat perheen sisällä. Rasismin ja syrjäytymisen lisäksi haasteita kotoutumiselle saattaa aiheuttaa perheen sisäiset ongelmat, kuten miehen ja naisen aseman muuttuminen uudessa kulttuurissa. Myös eritahtinen kotoutuminen, kielen ja tapojen oppiminen, voi hämmentää perheen sisäisiä suhteita. Perheen roolit voivat mennä sekaisin, jos paremman kielitaidon hallitsevina lapset alkavat hoitamaan tiettyjä asioita vanhempiansa puolesta tai joutuvat toimimaan vanhempiansa tulkkeina. (Halla 2007, 470; Väänänen ym. 2009, 41–42.)

Kriisi muutoksessa. Kun maahanmuuttaja tulee ensimmäistä kertaa asumaan uuteen maahan, hän kokee muutoksia, joista hän ei ole aikaisemmin vielä joutunut selviytymään, ja täten hänelle ei ole vielä kehittynyt taitoa selviytyä tilanteesta. Tällaisessa tapauksessa ihminen joutuu kriisiin, ja hänen on luotava keinoja selviytyä muutoksesta ja sopeutua tilanteeseen. (Kettunen ym. 2009, 52–58.) Sopeutuakseen maahanmuuttajan on opeteltava paljon uutta. Arkiset askareet, kuten kaupassa käynti, voivat olla hyvin erilaisia. Maahanmuuttajan on

opittava toimimaan uudessa ympäristössä ja kulttuurissa, jossa vallitsevat suomalaiset normit ja tavat. (Räty 2002, 8–9, 37.)

2.2 Kotouttamisohjelmat ja lainsäädäntö

Maahanmuuttajien kotoutumisessa on tärkeää huomioida, millaisia oikeuksia ja velvollisuuksia heillä on, ja täten on myös huomioitava maahanmuuttajiin kohdistuva kotouttamis- ja vähemmistöpolitiikka. Suomi on sitoutunut noudattamaan syrjimättömyyden ja tasavertaisuuden periaatteita, joka on myös sisällytetty vuoden 1999 uuteen perustuslakiin. Nykyisin kotouttamistoimenpiteet koskevat maahanmuuttajia, jotka ovat ilmoittautuneet työttömiksi. Mikäli Sisäasiainministeriön keväällä 2010 lähettämä esitys lain uudistamisesta menee läpi, se koskisi jatkossa kaikkia, joilla on voimassa oleva oleskelulupa tai joiden oleskeluoikeus on rekisteröity. (Sisäasiainministeriö d. 2010.)

Kotouttamislaissa on säädetty maahanmuuttajien kotoutumisesta. Lain tavoitteiksi on määritelty maahanmuuttajien kotoutumisen, tasa-arvon ja valinnan vapauden edistäminen. Siihen pääsemisessä käytetään toimenpiteitä, jotka tukevat sellaisten tietojen ja taitojen saavuttamista, jotka ovat keskeisiä suomalaisessa yhteiskunnassa. Laissa kotoutuminen tarkoittaa henkilökohtaista muutosta, jonka tavoitteena on, että yksilö pystyy osallistumaan yhteiskunta- ja työelämään ja samalla säilyttämään omaa kulttuuriaan. (Finlex 1999, §1, §2.)

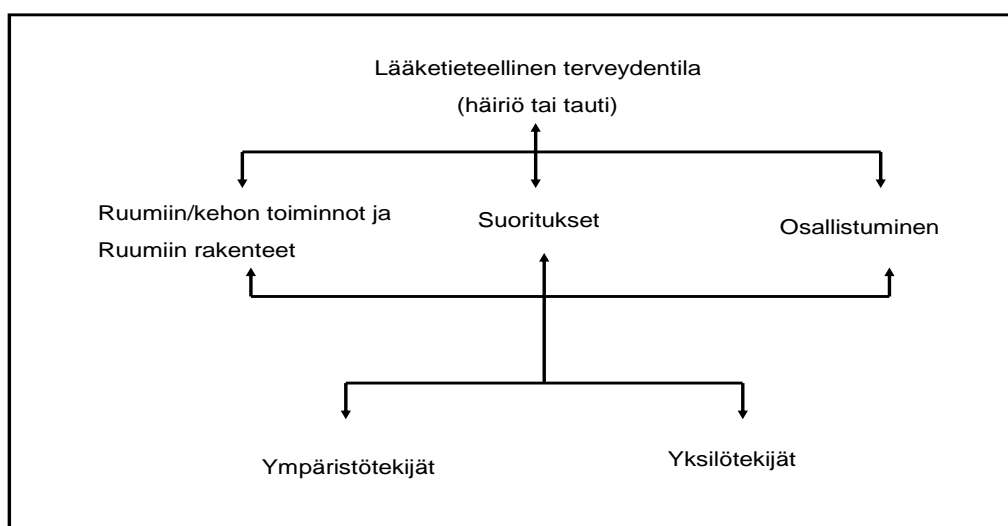
Sisäasiainministeriö vastaa Suomessa maahanmuuttajien kotoutumisesta ja kotouttamistoiminnan kehittämisestä sekä maahanmuuttopolitiikasta ja -hallinnosta (Sisäasiainministeriö a. 2010). Kotouttamistoiminnassa tavoite on, että maahanmuuttaja kykenee osallistumaan suomalaisen yhteiskunnan toimintaan samalla tavalla, kuin kuka hyvänsä maassa asuva. Yksi tärkeimmistä tavoitteista on joko suomen tai ruotsin kielen oppiminen. Työikäisten maahanmuuttajien kohdalla yksi keskeisistä tavoitteista on saada heidän panoksensa työmarkkinoiden käyttöön hyödyntäen heidän omaa koulutustaan tai osaamistaan. Kuntien vastuulla on järjestää toimenpiteitä ja palveluita, jotka edistävät ja

tukevat kotouttamista. Se vastaa myös kotouttamisen suunnittelemisesta, kehittämisestä ja seuraamisesta. (Sisäasiainministeriö b. 2010.)

3 OSALLISTUMISEN VAIKUTUS TOIMINTAKYKYYN UUDESSA YMPÄRISTÖSSÄ

3.1 Osallistuminen toimintakyvyn osana

Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälisessä luokituksessa (ICF 2005) toimintakykyä tarkastellaan sen vuorovaikutussuhteita kuvaavan kaavion avulla. Alla olevan kuvan avulla toimintakykyä voidaan seurata vuorovaikutteisena prosessina, ja sen osa-alueita on helppo tarkastella dynaamisena kokonaisuutena.

Kuva 1 ICF-luokituksen osa-alueiden vuorovaikutussuhteet (ICF 2005,18)

ICF-luokituksen mukaan toimintakyky koostuu kaaviossa esitetyistä osaluista (lääketieteellinen terveydentila, ruumiin/ kehon toiminnot ja ruumiin rakenteet, suoritukset, osallistuminen, ympäristötekijät sekä yksilötekijät) ja niiden keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Tässä työssä ei olla kiinnostuneita lääketieteellisestä terveydentilasta tai ruumiin/kehon toiminnoista ja ruumiin rakenteista, ja siksi ne jätetään tarkastelun ulkopuolelle. Suoritukset määritellään ICF:ssä (2005, 123) ihmisen toteuttamaksi tehtäväksi tai toiminnaksi, ja osallistumisen määritellään olevan osallisuutta elämän eri tilanteisiin

Tässä työssä vapaaehtoistyötä tarkastellaan yhtenä osallistumisen muotona ja osallistumista yksilöä ympäristöön sitovana tekijänä. Vapaaehtoistyötä tekemällä maahanmuuttaja voi hyödyntää yksilötekijöitään ja samalla kokea olevansa tärkeä osa ympäristöään. Maahanmuuttajan kotoutuminen on ikään kuin elämän tilanteisiin osallisuuden, ja osallistumisen uudelleen opettelua muuttuneessa ympäristössä.

Voidaan olettaa, että uudessa yhteiskunnassa maahanmuuttajalla on alentunut suoritustaso. Hän ei esimerkiksi pysty käyttämään yhteiskunnassa selviytyäkseen omaa kieltään, ja yhteiskunnan arvot, normit, tavat ja tottumukset ovat vieraita. Vapaaehtoistyö mahdollistaa maahanmuuttajalle osallistumisen työelämään, joka on yksi keskeisistä elämänalueista. Suoritustaso nousee, kun maahanmuuttaja oppii kieltä ja uudessa yhteiskunnassa toimimista. (kts. ICF 2005.)

Fysioterapiassa keskeinen tavoite on auttaa ihmistä löytämään voimavaroja oman elämän hallintaan ja päivittäisestä elämästä selviytymiseen. Fysioterapeutin tehtävä on edistää terveyttä ja toimintakykyä painottaen etenkin ennaltaehkäisevää toimintaa. Moniammatillisessa yhteistyössä fysioterapeutti yhdessä muiden terveysalan toimijoiden kanssa tukee yksilön ja yhteisön voimavaroja, selviytymistä ja mahdollisuuksia yhdenvertaiseen osallistumiseen yhdessä muiden ihmisten kanssa. (Hautamäki 2007, 10.)

Toimintaterapian tavoitteena on tukea yksilön sitoutumista ja osallistumista jokapäiväiseen elämään siten, että se on onnistunutta ja tyydyttävää. Toimintaterapeutit hyödyntävät teoreettista suuntausta, joka huomioi yksilön, ympäristön ja toiminnan. (Brown 2009, 162.) Ihminen nähdään aktiivisena toimijana, jolla on mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä: tulevaisuuteen, terveyteen ja hyvinvointiin. Ihmistä rohkaistaan selviytymään päivittäisestä elämästään mahdollisimman itsenäisesti, ja päämääränä on löytää yksilöllisiä ratkaisuja yksilöllisiin haasteisiin. (Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. 2008.)

Kuntoutussäätiön tutkimuksessa Maahanmuuttajien kuntoutumisen ja työllistymisen tukeminen Helsingissä (Peltola & Metso 2008) on tutkittu maahanmuuttajien kuntoutustarpeita ja palvelujen toteutumista. Tutkimuksen haastatteluissa tuli esille, että maahanmuuttajien olisi hyödyllistä löytää mielekästä toimintaa, vaikka työllistyminen olisikin hyvin epätodennäköistä. Tähän mielekkääseen toimintaan olisi hyvä pystyä yhdistämään myös kielen opiskelua. Tässä opinäytetyössä nähdään vapaaehtoistyö vaihtoehtoisena mielekkään toiminnan muotona maahanmuuttajille. Vapaaehtoistyön muodosta ja laadusta riippuen tehtävään työhön voisi yhdistä myös suomen kielen harjoittelua.

3.2 Toimintaympäristön muutos toimintakyvyn haasteena

Maahanmuuttajalla on haasteena sopeutua ympäristöön, jossa monet asiat voivat olla vieraita. ICF-luokituksen (2004, 169–203) mukaan ”ympäristötekijät koostuvat fyysisestä, sosiaalisesta ja asenneympäristöstä, jossa ihmiset elävät ja toimivat.” Schneidert, Hurst, Miller ja Üstün (2003, 594) toteavat ympäristön olevan itsenäinen ja kiinteä osa ICF-luokitusta. Heidän tulkintansa mukaan ICF:stä toimintakyvyn rajoite tietystä ympäristössä ei ole vain muuttumaton osa yksilöä. Se on pikemminkin yksilön ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen tulosta. Eide, Jelsma, Loeb, Maart ja Toni (2008, 828) puolestaan esittävät, että ympäristö koostuu ICF:ssä erilaisista esteistä, jotka rajoittavat osallistumista. Mitä enemmän yksilö tarvitsee, tai mitä vähemmän ympäristöä pystytään muuttamaan, sitä rajoittuneempaa on yksilön sosiaalinen osallistuminen.

Wang, Badley ja Gignac (2006, 139) esittävät, että jotkut ICF-luokituksen ympäristön pääluokista vaikuttavat osallistumiseen ja sen rajoituksiin enemmän ja eri tavoilla kuin toiset. Maahanmuuttajien kohdalla voisi myös päätellä, että toisilla on muita enemmän merkitystä. Fyysisessä ympäristössä uutta voi olla esimerkiksi liikennejärjestelyt, ruoka-aineet tai ilmasto. Sosiaalisen ympäristön muutos voisi ilmetä esimerkiksi maahanmuuttajan perheen, sukulaisten ja tuttavien sekä näiltä saadun tuen jäädessä kotimaahan. Myös asenneympäristö voi muuttua, kun sosiaaliset normit, käytännöt ja ideologiat, joiden mukaan yhteiskunnassa toimitaan, ovat vieraat.

Kielhofner (2008, 21) esittää, että on tärkeää huomioida ympäristön monitahoisuus, ympäristön fyysiset ja sosiokulttuuriset ominaisuudet sekä näiden tekijöiden vaikutukset ihmiseen. Ihmisellä on hänen mukaansa yksilölliset arvot, mielenkiinnon kohteet, roolit ja tavat sekä toiminnallinen suoriutuminen, eli fyysiset ja henkiset ominaisuudet. Toimintakykyyn vaikuttaa edellä mainittujen kohtaaminen ympäristön tarjoaman tuen ja mahdollisuuksien, sekä siltä tulevien rajoitusten ja vaatimusten kanssa. Ympäristö vaikuttaa ratkaisevasti toimintakykyyn sen mukaan, ovatko yksilön ja ympäristön tavoitteet samansuuntaiset.

Edellä mainittujen asioiden perusteella voisi siis olettaa, että maahanmuuttajan toimintakyky on uudessa maassa erilainen kuin lähtömaassa, koska ympäristö ja sen vaikutukset ovat erilaisia. Uudessa maassa yhteiskunta saattaa vaatia ja mahdollistaa erilaisia asioita, maahanmuuttajan arvot saattavat olla erisuuntaisia ympäristön arvojen kanssa, ja toimintatavat voivat olla toisenlaisia kuin lähtömaassa. Roolit ja rooli odotukset voivat myös olla erilaisia varsinkin, jos omat läheiset ihmiset jäävät lähtömaahan. Ja kuten aiemmin tekstissä on mainittu, ympäristössä toimiminen vaikeutuu henkilöä ympäristöön yhdistävien siteiden, kuten sosiaalisen verkoston puuttuessa.

Maahanmuuttajan kokemaa elämänmuutosta auttaa ymmärtämään Kettusen, ym. (2009, 9–18) vertaus ihmisen elämänmuutoksesta tämän joutuessa pyörä-

tuoliin. Kuntoutuksessa olevan ihmisen voidaan sanoa joutuvan uuteen kulttuuriin, aivan kuten maahanmuuttaja kohtaa uuden kulttuurin muuttaessaan uuteen maahan. Molemmissa tapauksissa uuden kulttuurin säännöt ja tavat sisäistään yksilöllisessä sosiaalistumisprosessissa: opitaan olemaan vuorovaikutuksessa uusien ihmisten kanssa ja tulkitsemaan viestejä uudessa ympäristössä, Näin luodaan ympärille uutta toimivaa ympäristöä ja sosiaalista verkostoa. Kotoutumisessa ja kuntoutumisessa on siis prosessina paljon samankaltaisuuksia.

4 VAPAAEHTOISTYÖ JA SEN MERKITYS MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISESSA

Vapaaehtoistoiminnalla on tärkeä osa yhteiskunnassamme. Vapaaehtoistyöntekijät saavat kokea antamisen ja auttamisen iloa, sekä kokea olevansa osallinen tärkeässä työssä. Se seuraa yhteiskunnan muutoksia ja ulottaa juurensa sinne, missä sitä eniten tarvitaan, esimerkiksi silloin, kun väkiluku kasvaa, eivätkä julkiset palvelut enää riitä. Vapaaehtoistyö auttaa ihmisiä ymmärtämään toista osapuolta ja asettumaan toisen asemaan. (Nylund & Yeung 2005, 13–16.) Youngin ja Passmoren (2007, 66–69) mukaan vapaaehtoistyö on yksi reitti tulla osalliseksi omassa yhteisöissään ja saada mielekäs rooli vapaaehtoistyöntekijänä.

Vapaaehtoistoiminta toteutuu aina jonkin tietyn kontekstin mukaan. Konteksti voi ulottua yksilön lähipiiriin tai laajempaan yhteisöön, kuten johonkin yhdistykseen, järjestöön tai vaikka kaupunginosaan. Toiminnan henkinen konteksti voi ulottua laajalle, vaikka itse työ tapahtuisikin hyvin lähellä yksilöä. Tästä esimerkkinä voi toimia vaikka Punaisen Ristin keräykseen osallistuminen omalla paikkakunnalla. Vaikka itse vapaaehtoistyö tapahtuu hyvin lähellä, sen vaikutukset ovat paljon laajempia, valtakunnallisia jopa maailmanlaajuisia. (Harju 2005, 58–59.)

Nylund & Yeung (2005, 15–17) esittelevät vapaaehtoistyön kolme tärkeää teemaa. Näistä teemoista ensimmäinen on anti, eli se mitä vapaaehtoistyöhön osallistuvat saavat itse tekemästään työstä ja se, mitkä tekijät ohjaavat heitä toimintaansa. Toisena keskeisenä teemana esitellään vapaaehtoistyön arvoja. Nämä arvot ohjaavat vapaaehtoismotivaatiota ja sitoutumista toimintaan. Vapaaehtoistoiminnan kolmas teema on osallisuus. Tämän vapaaehtoistoiminnan teeman voi olettaa olevan osallistumisen, ja täten kotoutumisen, kannalta sen tärkein ulottuvuus.

Ihmisellä on tarve osallistua toimintaan. Hän haluaa tehdä asioita, joita hän arvostaa, joihin hän tuntee olevansa pätevä, ja jotka ovat tyydyttäviä. Nämä ajatukset ja tunteet jaetaan arvoihin, henkilökohtaiseen pätevyyden tunteeseen ja mielenkiinnon kohteisiin. (Kielhofner 2008,12–14.) Nämä kaikki voivat yhdistyä vapaaehtoistyössä, jos maahanmuuttaja pitää omaa toimintaansa tärkeänä ja arvokkaana, hän pystyy toteuttamaan siinä omaa osaamistaan, ja hän nauttii sen tekemisestä. Vapaaehtoistyö on Youngin ja Passmoren (2007, 68) mukaan toimintana sekä mielekästä että tarkoituksenmukaista. Tämä edistää kuntoutumista – ja tässä työssä oletettavasti myös kotoutumista – tarjoamalla ihmiselle pysyvän roolin, jossa hän voi vaikuttaa myönteisesti omassa yhteisössään.

Vapaaehtoisena toimimisella voi olla myös positiivisia vaikutuksia ihmisen hyvinvoinnille. Borgonovi (2008, 2331) on tutkinut Yhdysvalloissa vapaaehtoistyön vaikutusta onnellisuuteen ja hyvinvointiin. Hän totesi, että niiden välillä on selvä yhteys. Borgonovi toteaa, että vapaaehtoistyö lisää onnellisuutta, koska sen avulla ihminen saavuttaa sosiaalisia verkostoja ja sosiaalisia rooleja. Vapaaehtoistyöllä on myös todelliset, ei-rahalliset tavoitteet. Myös Polatajko, ym (2007, 21) toteaa, että jo toiminnalla sinällään vaikutusta terveydelle ja hyvinvoinnille.

Vapaaehtoistyön tekemisen vaikutuksista kotoutumiseen ei löydy vielä tutkimuksia, mutta ansiotyössä olevien maahanmuuttajien kotoutumisesta sen sijaan on olemassa tutkittua tietoa. Tässä opinnäytteessä ansiotyön etujen ajatellaan jossain määrin koskevan myös vapaaehtoistyön hyötyjä, vaikka ta

nen palkkio jää vapaaehtoisilta saamatta. Työllistymisen onkin todettu olevan tärkeä yksittäinen tekijä uuteen maahan sopeutuessa (Väänänen, ym. 2009, 19), ja lyhytkin työllistyminen voi edistää kotoutumista (YLE uutiset 2009). Vastaavasti työllistymisen estyminen on Euroopan komission (2004, 5) mukaan yksi tärkeimmistä esteistä yhteiskuntaan integroituaessa.

Työnteko sinänsä on olennaista suomalaisessa kulttuurissa. Työ jäsentää arkea ja luo yhteenkuuluvuuden tunnetta työpaikan sisällä ja ammattiryhmän keskuudessa. Työnteko myös auttaa ihmisiä sitoutumaan yhteiskuntaan ja ympäristöönsä. Työtä tekemällä ihminen voi tuntea olevansa hyödyllinen muille, jolloin esimerkiksi syrjäytymisen riski pienenee. (Kettunen, ym. 2009, 54–55.) Vapaaehtoisena toimiminen voisi siis auttaa maahanmuuttajaa tuntemaan olevansa osa työyhteisöä ja näin kokea olevansa tärkeälle yhteiskunnalle. Vapaaehtoisena toimiminen voi myös auttaa luomaan uusia rooleja työkaverina, auttajana ja ohjaajana.

Kielhofner (2008, 16–18) korostaa roolien merkitystä ihmiselle. Hänen mukaansa ihmisellä on taipumus käyttäytyä tietyissä tilanteissa tietyllä tavalla, ja nämä tilanteet liittyvät usein vallitseviin sosiaalisiin tapoihin, eli kulttuuriin. Ympäristön ominaisuudet muokkaavat kehittämään käyttäytymistä tiettyyn suuntaan. Ihmiset käyttäytyvät tavalla, jonka he ovat oppineet liittämään tiettyyn sosiaaliseen asemaan tai identiteettiin. Kettusen, ym. (2009, 9–18.) mukaan uuden kulttuurin kohdatessaan henkilö ei välttämättä pysty enää täyttämään aiempia roolejaan ammatin tai vaikka perheensä parissa, vaan hänen on opittava toimimaan ja ajattelemaan uudella tavalla. Hänen on siis määriteltävä itsensä uudelleen. Kuntoutustyössä ajatellaan, että mitä pidempään vajaakuntoisuus kestää, sitä enemmän kuntoutuja asettuu kuntoutujan ja vajaakuntoisen rooliin.

Tässä opinnäytetyössä haasteet roolien toteutuksessa nähdään maahanmuuttajan näkökulmasta kuntoutujan sijaan. Maahanmuuttajan voi asettua maahanmuuttajan tai ulkopuolisen rooliin sen sijaan, että voisi löytää paikkansa esimerkiksi naapurina, ystävänä, pelikaverina tai perhetuttavana. Tämän perusteella

voisi ajatella, että maahanmuuttajalla on edessään valtava haaste, jos hänen tutut roolit jäävät lähtömaahan. Hän ei välttämättä tiedä, mitä rooleja häneltä odotetaan, ja miten niissä rooleissa kuuluu käyttäytyä.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Tutkimustehtävä, tarkoitus ja tavoitteet

Tällä opinnäytetyöllä on kaksi tutkimustehtävää. Ensimmäinen tehtävä on selvittää maahanmuuttajien kokemuksia vapaaehtoistyön tekemisestä. Toisena tehtävänä on selvittää, millainen merkitys vapaaehtoisena toimimisella on maahanmuuttajien kotoutumisessa. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää maahanmuuttajien kokemuksia vapaaehtoisena toimimisesta ja sen merkityksestä kotoutumiseen. Tutkimuksen tavoitteena on antaa lisää tietoa tutkimusaiheesta, ja että tuotetun tiedon avulla kehitetään vapaaehtoistyötä sekä maahanmuuttajien kanssa tehtyä kotoutumista tukevaa työtä. Tuotetun tiedon avulla toimeksiantaja voi kehittää toimintaa ja ottaa vapaaehtoistyötä käyttöönsä.

5.2 Laadullinen tutkimus ja haastattelu tiedonkeruumenetelmänä

Tämä opinnäytetyö on laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivinen tutkimus on tutkimusmuotona vanha, mutta sille ei ole yhtä tiettyä määritelmää. Sen sijaan laadullinen tutkimus sisältää monia, päällekkäisiäkin lähestymistapoja. Laadullista tutkimusta käytetään, kun halutaan kuvata muun muassa ihmisten kokemuksia, tulkintoja, käsityksiä, motivaatioita tai näkemyksiä. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 49–50.) Tässä työssä tutkitaan maahanmuuttajien kokemuksia vapaaehtoisena toimimisesta. Mitä työn tekeminen heille antaa, mitkä tekijät motivoivat heitä tekemään vapaaehtoistyötä, ja kuinka vapaaehtoisena toimiminen on vaikuttanut heidän kotoutumiseensa? Aiheesta on olemas-

sa vasta vähän tutkittua tietoa, jolloin Kankkusen ja Vehviläinen-Julkusen (2009, 50) mukaan on hyvä käyttää laadullista tutkimusta.

Työssä halutaan selvittää maahanmuuttajien omia kokemuksia, joten käytettäväksi tutkimusmenetelmäksi valittiin teemahaastattelu, joka on strukturoidun ja avoimen haastattelun välimuoto (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 96). Haastattelussa tiedonkeruumenetelmänä on kyse siitä, että haastateltavalla on tietoa, jonka haastattelijä haluaa kuulla. Siinä on selkeät roolit: haastattelijä kerää tietoa kysellen ja haastateltava antaa sitä. Tutkija on tehnyt aloitteen haastatteluun, ja hän ohjaa keskustelua sen mukaan, mitä hän haluaa saada vielä selville. Hänellä on selvä päämäärä. Haastattelijä esittää lisäkysymyksiä, rohkaisee vastaamaan, sekä tarkentaa ja suuntaa keskustelua etenemään tiettyihin aiheisiin. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 22–23.)

Tämän tutkimuksen haastatteluja tehtäessä päämäärä oli selvä. Tiedettiin mihin tiedonkeruulla tähdättiin, mutta kielimuurista ja haastattelijoiden kokemattomuudesta johtuen myös väärinkäsityksiä tapahtui, eivätkä haastateltavat tai haastattelijat aina tieneet, mitä toinen osapuoli tarkoitti. Tuomen ja Sarajärven (2002, 75) mukaan väärinkäsitystilanteissa haastattelijalla on tilaisuus esittää kysymyksiä uudelleen ja muokata niiden sanamuotoja, joita myös näissä haastattelussa tehtiin. Ruusuvuori ja Tiittula (2005, 22–23) tuovat esille haastattelun poikkeavan spontaanista keskustelusta lähinnä siten, että haastattelijä yleensä nauhoittaa keskustelun ja tekee muistiinpanoja. Myös tämän tutkimuksen haastattelut nauhoitettiin ja muistiinpanoja kirjoitettiin muun muassa havaituista tunnetiloista.

Haastattelulle on tyypillistä, että orientointi siihen jatkuu läpi haastattelun. Erityisesti se kuitenkin tulee esille alussa ja lopussa, jossa haastattelua rakennetaan selväsanaisesti. Alussa haastattelijä kuvaa tilanteen etenemistä ja johdattelee aiheeseen. Haastattelun aloittamisesta sovitaan yhdessä haastateltavan kanssa. Haastattelun alussa haastattelijä selvittää oman roolinsa, ja haastateltavalle kerrotaan tutkimuksesta ja sen tavoitteesta. Tämän jälkeen haastattelijä esittää

ensimmäisen kysymyksen. Myös haastattelua lopetettaessa täytyy suorittaa tietyt toimenpiteet: haastateltava valmistellaan tilanteen päättymiseen ja jatkosta sovitaan. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 24–25.)

Kaikki tähän tutkimukseen osallistuneet haastateltavat tavattiin kerran jo ennen haastatteluja. Ensimmäisen tapaamisen yhteydessä tutustuttiin haastateltavan ohjaamaan ryhmään, sovittiin haastattelutapaaminen, sekä kerrottiin haastattelun sisällöstä ja tutkimusaiheesta. Haastatteluiden alussa haastateltaville selvitettiin vielä tutkimuksen laajuus ja aikataulu. Haastateltaville myös kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteesta sekä sovittiin haastattelun nauhoituksesta. Tämän jälkeen haastattelun aloittamisesta sovittiin ja nauhoitus aloitettiin. Lopussa kiitettiin haastatteluun osallistumisesta ja sovittiin, että tuloksista informoidaan niiden valmistuttua.

Haastattelijan vaikutus vastauksiin täytyy Ruusuvuoren ja Tiittulan (2005, 51) mukaan haastattelussa pyrkiä saamaan mahdollisimman pieneksi. Haastattelija voi esittää kysymyksiä hyvin monella eri tavalla: kysymyslauseella, olemalla hiljaa, toistamalla haastateltavan vastauksen, esittämällä väitteen, ilmaisemalla kiinnostusta, osoittamalla tietämättömyyttään ja ei-verbaaleilla ilmauksilla. Tämän tutkimuksen haastatteluissa kysymykset ja lisäkysymykset pyrittiin muotoilemaan niin, ettei haastateltavia johdateltu mihinkään suuntaan. Väärinymmärrystilanteissa kysymyksien muoto oli vaikea pitää neutraalina etenkin, jos haastateltava oli edellisessä vastauksessaan antanut viitteitä johonkin suuntaan. Haastattelujen aikana pyrittiin koko ajan muistamaan tutkimuksen tarkoitus kuunnella maahanmuuttajien omia kokemuksia, eikä niinkään saada oikeita vastauksia.

Haastattelutilanteessa luottamuksellisuus on tärkeää; sitä voisi pitää edellytyksenä tiedon saannille. Haastateltavan täytyy pystyä luottamaan, että annetut tiedot pysyvät luottamuksellisina, ja että hänen henkilöllisyytensä ei paljastu. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 41.) Työssä haastateltavien anonymiteetti varmistettiin allekirjoittamalla vaitiolositoumukset kaikkien työhön osallistujien kesken

sekä suomeksi että englanniksi (kts. Liitteet 7 ja 8). Vaitiolositoumuksissa käytettiin Suomen yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston (2009) Tutkimusaineiston ja tiedonhallinnan käsikirjassa esitettyä vaitiolositoumuksen suomenkielistä mallia. Valmista mallia käytettiin, koska se oli helposti ymmärrettävä ja siinä tuli esille tärkeimmät asiat. Englanninkielinen versio käännettiin suomenkielisestä versiosta.

Koska yksi haastateltavista ei osannut lukea, vaitiolositoumuksen sisältö selvitettiin hänelle lukemalla se ääneen. Ruusuvuoren ja Tiittulan mukaan (2005, 41) haastattelijan täytyy kertoa haastateltaville tutkimuksen todellinen tarkoitus. Opinnäytteen tarkoitus selvitettiin haastateltaville suomen- ja englanninkielisillä informaatiokirjeillä tai suullisesti kirjettä apuna käyttäen (kts. Liitteet 3 ja 4). Jokaiselle haastateltavalle selvennettiin, mitä tutkimukseen osallistuminen käytännössä tarkoitti, jonka jälkeen heiltä pyydettiin allekirjoitus tutkimukseen osallistumisen suostumuksena. (kts. Liitteet 5 ja 6).

Rastaa (2005, 79–80, 83) mukaan haastattelun perusedellytyksenä on, että haastattelun osapuolet ymmärtävät toisiaan. Muuten haastattelu ei voi onnistua. Tätä ymmärrystä voi vaikeuttaa haastattelijan ja haastateltavan erilainen kulttuuritausta, koska heidän tapansa tulkita ympäristöä on erilainen. Haastateltava voi ymmärtää väärin jo haastattelun tarkoituksen, periaatteet tutkimushaastattelussa ja haastattelijan motiivin, jolloin kummallakin osapuolella voi olla epärealistisia odotuksia. Rastas (2005, 88–89) tuo myös esille, että mikäli haastateltava ja haastattelija eivät ymmärrä toisiaan, saattaa haastateltava tuntea olonsa turhautuneeksi tai epävarmaksi, mikä taas voi aiheuttaa luottamuksen puutetta. Haastatteluissa pyrittiin pääsemään yhteisymmärrykseen tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista keskustelemalla niistä jo ennen haastattelun alkua. Näin aihetta saatiin rajattua niin, että haastateltaville oli helppoa hahmottaa, mistä oli kysymys.

5.3 Aineiston keruu

Työn toimeksiantaja etsi ja osoitti haastateltavat tutkimukseen. Haastateltavilta edellytettiin vapaaehtoistyön tekemistä, eli työskentelyä ilman rahallista korvausta, toimeksiantajan alaisena. Koska haastattelukieliiksi valittiin suomi ja englanti, haastateltavilta vaadittiin vähintään toisen näistä hallintaa. Maahantulon syytä, lähtömaata, ikää tai muita ominaisuuksia ei määritetty. Määritelmän täyttäviä henkilöitä löytyi neljä, ja he kaikki osallistuivat tutkimukseen.

Tutkimukseen osallistuneilla maahanmuuttajilla on hyvin erilaiset taustat. Heitä yhdistävä tekijä on ryhmän ohjaaminen, jonka toiminta liittyy kieleen tai kulttuuriin. Kaikkien vapaaehtoisten ohjaaman ryhmän aihe liittyy joko heidän omaan aikaisempaan ammattiinsa, harrastukseensa tai vahvaan osaamisalueeseensa. He ovat oleskelleet Suomessa kahdesta kymmeneen vuotta, ja vapaaehtoisena he ovat työskennelleet keskimäärin kaksi vuotta. Haastateltavien joukossa on yksi mies ja kolme naista. Heistä yksi on eläkkeellä, kaksi opiskelee ja neljäs on työtön. Kahdella on aikaisempi koulutus ja työhistoriaa entisestä kotimaasta.

Työn toimeksiantaja pyysi haastateltavia osallistumaan tutkimukseen. Tämän jälkeen sovittiin ensimmäinen tapaaminen joko toimeksiantajan välityksellä, sähköpostilla tai puhelimella. Tapaaminen sovittiin siten, että samalla käytiin seuraamassa haastateltavan ohjaamaa ryhmää. Tämän toivottiin luovan haastateltavan luottamusta tutkijoihin. Sen uskottiin myös helpottavan vuorovaikutusta haastattelutilanteessa. Varsinaisen haastattelu sovittiin tehtäväksi toisella tapaamisella. Paikat haastatteluille valittiin siten, että haastateltavien oli helppo päästä ja löytää paikalle. Paikkaa valittaessa haastateltavilta pyydettiin ehdotuksia, jotta haastatteluympäristö olisi haastateltaville mahdollisimman miellyttävä.

Haastatteliteemoja ja -kysymyksiä suunniteltiin yhdessä toimeksiantajan kanssa. Apuna käytettiin toimeksiantajan edellistä vapaaehtoisille teettämää tyytyväisyyskyselyä. Teemahaastattelun runkoa rakennettiin sen perusteella, mitä

tutkimuksessa haluttiin selvittää. Aluksi muotoiltiin kysymyksiä, joista muodostuivat haastattelun teemat: esittely, vapaaehtoistyön sisältö ja motivaatio tehdä työtä, vapaaehtoistyön anti ja vaikutus kotoutumiseen, sekä toimeksiantajalta saatu tuki ja vapaaehtoisen tyytyväisyys. Lopullinen haastattelurunko kirjoitettiin suomeksi ja englanniksi, ja siihen lisättiin tukikysymyksiä. Näillä toimenpiteillä pyrittiin helpottamaan haastattelun sujuvuutta

Haastattelut suunniteltiin tehtävän siten, että molemmat tutkijat olisivat olleet läsnä; toinen kuitenkin aina päähaastattelijan ja toinen avustajan roolissa. Kolme haastattelua neljästä onnistuttiin järjestämään siten, että molemmat tutkijat olivat paikalla. Yksi haastatteluista jouduttiin suorittamaan yksin. Haastatteluroolit sovittiin kunkin haastattelun alussa siten, että kummallekin tuli vastuuta tasapuolisesti. Hän jolla oli päävastuu, toteutti haastattelun suurimmaksi osaksi. Avustaja auttoi muotoilemaan kysymyksiä uudelleen, mikäli haastateltavalla oli vaikeuksia ymmärtää niitä, tai hänestä tuntui, että tarvittiin lisätietoa. Haastattelujen jälkeen keskusteltiin keskenään siitä, mikä oli mennyt hyvin, ja mihin haastattelijana voisi kiinnittää huomiota enemmän seuraavassa haastattelussa. Haastattelurunkoa tai kysymyksiä ei muutettu haastattelujen välissä, vaan haastattelutilanteen jälkeen pohdittiin sen sujuvuutta, vuorovaikutusta ja tapaa ilmaista tietyt kysymykset.

Haastattelut etenivät niin, että kaikki haastattelun teemat käytiin läpi. Haastattelut eivät välttämättä edenneet haastattelurungon mukaisesti, vaan tilanteesta riippuen asiat saattoivat tulla esille hieman eri järjestyksessä. Jokainen haastattelu aloitettiin kuitenkin esittelyllä. Haastateltavilta kyseltiin heidän aikaisemmasta koulutuksesta, mistä he tulevat, milloin he ovat Suomeen tulleet jne. Esittelyosion tarkoituksena oli tutustua haastateltavaan ja luoda luottamuksellista, rentoa ilmapiiriä haastattelutilanteeseen.

5.4 Aineiston purkaminen ja käsittely

Haastatteluista kertyi audiotiivistä tallennetta yhteensä noin 3 tuntia ja 20 minuuttia. Haastattelut litteroitiin, eli haastattelunauhojen materiaali kirjoitettiin tekstiksi sanasta sanaan (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 132). Kaikki haastattelut - myös englanninkieliset - litteroitiin haastattelukielellä. Litteroitua haastattelumateriaalia kirjalliseen muotoon kertyi yhteensä noin 60 sivua. Litteroinnin jälkeen kirjalliset haastattelumateriaalit luettiin, ja niiden sisältöön perehdyttiin.

Tutkimusaineisto pelkistettiin, eli redusointiin, tiivistämällä ilmauksia ja karsimalla pois tutkimuksen kannalta epäoleelliset asiat, kuten pitkät kuvaukset maahan saapumisesta. Pelkistäminen tehtiin tutkimustehtävien perusteella, eli pyrittiin löytämään niiden kannalta oleellinen tieto. Eräs haastatelluista kertoi, että hän halusi ryhmänsä kanssa puhua omaa kieltään ja säilyttää omaa kulttuuriaan, koska se oli heille kaikille tärkeää. Tämä pelkistettiin muotoon: oman kulttuurin säilyttäminen. Pelkistäminen helpotti myöhempää luokittelua. (kts. Tuomi & Sarajärvi 2002, 93–119; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 100–131.)

Tutkimukselle oli nimetty kolme tärkeintä teema jo haastattelurunko suunniteltaessa. Nämä kolme teemaa ovat: vapaaehtoistyön motiivit, vapaaehtoistyön anti ja vapaaehtoistyön merkitys kotoutumisessa. Pelkistetty aineisto koodattiin kolmella värillä niin, että yksi väri vastasi yhtä teemaa. Alleviivatut ilmaukset luokiteltiin ja kirjoitettiin kolmen teeman alle yleiskielellä. Näin kaikista neljästä haastattelusta saatiin nostettua tärkeimmät asiat esille, mikä helpotti aineiston erittelyä. Ilmauksista valittiin parhaat kuvaamaan aineistoa työn tuloksiin. (kts. Tuomi & Sarajärvi 2002, 93–119; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 100–131.)

6 TULOKSET

6.1 Vapaaehtoistyön motiivit

Haastattelun ensimmäiseksi tärkeäksi teemaksi nousi vapaaehtoistyöhön ohjaava motiivi eli se, miksi maahanmuuttaja on lähtenyt tekemään vapaaehtoistyötä, ja miksi hän edelleen jatkaa sitä. Syyt miksi haastateltavat alun perin lähtivät vapaaehtoistyöhön, nousi kaikissa haastatteluissa esille motivaatio oman osaamisen hyödyntämisestä. Maahanmuuttajat halusivat hyödyntää omaa ammatillista osaamistaan tai vapaa-ajan toiminnoissa oppimiaan taitoja myös uudessa kotimaassaan, koska palkkatyötä on ollut mahdoton saada. Lisäksi tärkeänä esille nousi halu olla ihmisten kanssa ja tutustua uuden kotikaupungin ihmisiin, etenkin jos haastateltava maahanmuuttaja oli tullut uuteen ympäristöön yksin.

”En voinut saada työtä, koska minulla ei ollut suomalaista tutkintoa, eikä kielitaitoa. Halusin silti hyödyntää omaa osaamistani.” ”...Kaikki taidot voivat hävitä, jos niitä ei voi hyödyntää.”

”Ajattelin, että voisi olla hyvä, jos löytyisi sellainen vapaaehtoistyö, jossa voisin olla ihmisten kanssa, koska on vaikea olla yksin.”

Haastateltavat kokivat myös, että he haluavat jakaa omaa osaamisensa ja tietonsa muille ihmisille, koska se on ollut heille itselleen tärkeä. He ovat kaivanneet omasta maasta tuttua tekemistä uuteen kotikaupunkiin. Esimerkiksi oma harrastus, jota ei uudessa kotimaassa ole ollut tarjolla, on motivoinut itse järjestämään kyseistä toimintaa.

”Ohjaan tätä, koska ajattelen: jos en minä, kuka sitten?”

Oman tietotaidon hyödyntämisen lisäksi esille nousi vahvasti oman kulttuurin säilyttämisen merkitys vapaaehtoisena toimimisen kautta. Oman kulttuurin säilyttäminen merkitsi haastateltaville pääosin oman kielen puhumista ja omien tuttujen tapojen noudattamista yhdessä omasta maasta tulevien kanssa. Samalla lapsilla olisi mahdollisuus oppia vanhempiensa maan kieltä ja kulttuuria. Haastateltavat myös kokivat, että on hyvä tuntee ihmisiä, jotka tulevat samasta maasta kuin itse.

”Halusimme ryhmäni kanssa edes kerran viikossa puhua omaa kieltä ja säilyttää oman kulttuurimme, koska se oli tärkeä meille kaikille.”

”Kun mä olen aloittanut vetää tunteja, minulla on nyt enemmän kavereita myös omasta maasta.”

Motivaatioina jatkaa vapaaehtoisena toimimista esille nousi hyvät kokemukset ja nautinto esimerkiksi ryhmäläisten kiinnostuksesta itselleen tärkeää aihetta kohtaan. Haastateltavat toivat myös esille nauttivansa siitä, kun näkee ryhmäläisten onnistuvan jossain heidän ohjaamassaan asiassa.

”Nautin siitä. Koska aina kun näen oppilaan onnistuvan, olen iloinen, nautin siitä.”.. ”Ihmisiä kiinnostaa. Se tekee minut iloiseksi.”

6.2 Vapaaehtoisuuden anti

Toinen haastattelun tärkeä teema oli vapaaehtoistyön anti, eli se mitä vapaaehtoistyön tekeminen antaa haastateltaville. Osa niistä asioista, joita haastateltavat kokivat vapaaehtoisena toimimisen antavan heille, toimivat myös siihen motivoivina tekijöinä. Haastatteluissa nousi esille ihmisten läsnäolon tärkeys ja se, että ryhmään tulevat ihmiset olivat iloisia. Iloiset ihmiset ympärillä saivat ryhmänohjaajat myös tuntemaan olonsa tyytyväiseksi.

”He hymyilevät siellä.. Se on pääasia, että heillä on hauskaa ja että he haluavat tulla.”

”Tarvitset ihmisiä, ihmisiä ympärilläsi.. Tarvitsemme toisiamme”

”Puolisoni on tehnyt minut hyvin onnelliseksi. Mutta tämä ryhmä myös on hyvä!”

Vapaaehtoistyö antaa paljon takaisin, vaikka se ottaa paljon. Haastateltavat kokivat, että ohjaaminen vapaaehtoisesti antaa erilaisia asioita ja tekee heidät onnelliseksi eri tavoin. Ryhmäläisten onnistuminen ja kiinnostus, sekä ryhmän sisällä vallitseva ilmapiiri, on ollut haastateltaville iloa tuova asia. Lisäksi he ovat kokeneet ryhmää ohjatessaan hyväksyntää. He ovat kokeneet olevansa tärkeitä.

”On mukavaa tuntea olevansa tarpeellinen. Ja on mukavaa, että ihmiset muistavat minut”.

”Teet jotain, ja myös näet tuloksia, se on tärkeää.”

”Kun sinä pidät ryhmää, siinä varmasti ymmärtää, että olet tärkeä muille ihmisille.” ”Ja sitten sinulla on joku oma juttu tässä kaupungissa... Ja se on tärkeää!”

”He (ryhmäläiset) tuntevat voivansa puhua minulle, ja se on todella mukavaa. Minusta ihmiset tarvitsevat jonkun jolle puhua, ja minulle on tärkeää olla sellainen, käytettävissä oleva henkilö.”

Haastatellut maahanmuuttajat eivät pitäneet merkityksellisenä, että vapaaehtoistyöstä ei saa aineellista palkkaa. He kertoivat saadun palkkion olevan erilaista, henkistä. Se ilo, mitä vapaaehtoisena toimiminen heille tuottaa ja hymy ryhmäläisten huulilla voi olla tärkeämpi kuin rahallinen palkka.

”Ihmisillä on rahaa, raha voi loppua. Mutta jos sinulla on ihminen.. se on hyvin, hyvin tärkeää.”

”Pitää olla rohkea, se antaa kyllä itselle paljon, vaikka se on vaikeaa, todella vaikeaa, että aina tulla ja aina olla ja ilmaiseksi. Mutta henkisesti siitä kyllä tulee maksu.”

Vaikka vapaaehtoinen ryhmän ohjaaminen on välillä raskasta ja aikaa vievää, haastateltavat eivät kokeneet sen olevan rasite. He eivät osanneet sanoa, mitä tekisivät, jos he eivät tekisi vapaaehtoistyötä. Tämä kertonee siitä, ettei haastateltavat ole kokeneet tarvetta muutokselle, vaan he todella pitävät vapaaehtoisena toimimisesta – jokainen omista syistään.

”Antaa minulle kyllä voimia. Ryhmäläiset kannustavat ja antavat minulle jaksamista.”

”Mutta mä tykkään hirveästi tästä.. se on tärkeä osa elämää. Itselleni. Ja se on tosi hauskaa.”

”Se vie paljon aikaa.. mutta minulle se on hyvä. Henkireikä.”

”Minusta on tärkeää löytää tapoja auttaa muita ihmisiä.”

6.3 Vapaaehtoisena toimimisen merkitys kotoutumisessa

Kun tiedetään, mitkä tekijät ohjaavat maahanmuuttajia tekemään vapaaehtoistyötä ja tiedetään, mitä se heille antaa, halutaan myös tietää mikä merkitys sillä on heidän kotoutumisessaan. Haastateltavat toivat esille, että muun muassa kokemus hyväksynnästä ja omasta tärkeydestä ovat olleet suuressa roolissa va-

paaehtoisena toimimisessa. Voitaisiin olettaa, että tällaiset kokemukset auttavat maahanmuuttajaa tuntemaan olevansa kotona.

”Tämä ryhmä, se voi saada minut tuntemaan, että olen syntynyt täällä.”

”Uskon että tekemäni vapaaehtoistyön ansiosta minusta tuntuu, että tämä kaupunki on nyt kotini.”

Haastatellut vapaaehtoistyöntekijät toivat esille myös, että on helpompi olla ulkona ja kulkea kaupungilla, kun vastaan tulee tuttuja. Ryhmän ohjaajina he ovat luoneet paljon kontakteja ja saaneet paljon uusia tuttuja. He ovat kokeneet olevansa päteviä ja heillä on nyt uusia rooleja ryhmän ohjaajana, opettajana, kollegana.

”Alussa kaikki oli vieraita ja nyt tunnemme toisemme” ”Minä tunnen ihmisiä ja ihmiset tuntevat minut.”

”Kyllä se antaa minulle enemmän yhteyksiä, että minä tiedän missä ihmiset ovat ja mihin minä voin mennä.”

”Kun ihmiset tunnistavat, tulee juttelemaan, ajattelen: ahaa, olen tärkeä.”

Haastateltavat kertoivat vapaaehtoisena työskentelyn auttaneen myös suomen kielen opiskelussa, mikä on yksi onnistuneen kotoutumisen ehto. He myös kertoivat suomen kielen harjoittelun olleen helppoa oman ryhmän kanssa, koska vuorovaikutus ryhmässä on luontevaa.

”Oma ryhmäni on auttanut minua oppimaan suomen kieltä enemmän kuin mikään muu.”

6.4 Yhteenveto

Maahanmuuttajia vapaaehtoistyöhön ohjaaviksi motiiveina esille nousi halu hyödyntää omaa ammattitaitoaan ja osaamistaan, omien mieluisten harrastusten perustaminen ja oman kulttuurin säilyttäminen ja ihmisten parissa työskentely. Maahanmuuttajat kokivat vapaaehtoisena toimimisen antavan heille muun muassa mielihyvää, etenkin huomattaessaan ohjaamansa ryhmän kiinnostuksen heille tärkeää aihetta kohtaan tai nähdessään ryhmäläistensä onnistuvan jossain. Maahanmuuttajat kokivat saaneensa maksun työstään, ei rahallisesti tai aineettomasti, vaan henkisesti. Näiden asioiden lisäksi haastateltavat kokivat, että ryhmän ohjaaminen on antanut heille kokemuksen hyväksynnästä ja tärkeydestä. Haastatteluista nousi esille, että muun muassa ihmisten kanssa työskentely ja uusien tuttavuuksien solmiminen on auttanut haastateltavia kotoutumaan. Lisäksi he kokivat oppineensa suomen kieltä ryhmän ohjaamisen yhteydessä kokien sen myös kotoutumista edistäväksi tekijäksi.

7 POHDINTA

7.1 Keskeisten tutkimustulosten tarkastelua

Maahanmuuttajien tekemää vapaaehtoistyötä on tutkittu löydetyin tutkimusaineiston määrän vähäisyyden perusteella vasta vähän. Sen sijaan vapaaehtoistyötä, työtä ja maahanmuuttajia erikseen on tutkittu, joten pyrimme tarkastelemaan saatuja tutkimustuloksia näiden tietojen avulla.

Haastateltaville maahanmuuttajille vapaaehtoisena toimiminen toi mielihyvää ja onnellisuuden tunnetta. Tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajat kokivat heille iloa ja nautintoa tuoviksi tekijöiksi muun muassa ryhmäläisten onnistumisen sekä ryhmän osoittaman mielenkiinnon ohjattua aihetta kohtaan. Vastavaanlaisia vapaaehtoistyön vaikutuksia kuvaa myös Borgonovin (2008) Yhdysvalloissa tekemä tutkimus. Haastateltavat kertoivat saaneensa uusia kontakteja tekemänsä vapaaehtoistyön ansiosta, ja tästä voi olla heille hyötyä myös palkkatyötä etsiessä. Kanan ja van Tubergen (2009, 909–910) ovat todenneet, että maahanmuuttajien työllisyyttä ja ammatillista asemaa edistää organisaatioissa toimiminen ja sosiaalisten kontaktien määrä.

Haastateltavat ovat pystyneet tekemänsä vapaaehtoistyön ansiosta säilyttämään ja saamaan siteitä alkuperäiseen kulttuuriinsa. He ovat saaneet uusia ystäviä, jotka ovat kotoisin samasta maasta. Ja he ovat päässeet osallistumaan toimintaan, joka liittyy entisen maan kulttuuriin. Kotouttamislaissa (Finlex 1999) määritellään kotouttamisen tavoitteeksi myös oman kulttuurin säilyttäminen, joten tutkimuksen tulosten perusteella vapaaehtoistyöhön osallistuminen on edesauttanut kotoutumista.

Haastateltavat toivat esille muun muassa kokeneensa hyväksyntää ja tärkeyden tunnetta ohjatessaan ryhmäänsä. Borgonovin (2008, 2331) mukaan Musick ja Wilson (2003) toteavatkin, että yhteiskunta arvostaa vapaaehtoistyön tekemistä,

ja tämän takia vapaaehtoistyöntekijät voivat tuntea itsensä hyödyllisiksi. Työn tekeminen, hyödyllisyyden tunteen kokemisen lisäksi, rytmittää päivää ja antaa syyntä lähteä kotoa. Polatajkon, ym. (2007, 21) mukaan toiminta yleensäkin auttaa jäsentämään aikaa ja tuo päivään rakennetta.

Musick ja Wilson (2002, 267-268) arvioivat vapaaehtoistyön parantavan hyvinvointia, koska se kohentaa itsetuottamusta ja auttaa rakentamaan sosiaalisia voimavaroja. Musick ja Wilson havaitsivat vapaaehtoistyön hyötyjen koskevan erityisesti ikääntyviä. Yhdeksi syyksi tähän he arvelevat ikääntyvien roolien vähenemisen, ja vapaaehtoistyön kautta he saavat itselleen uusia, merkittäviä rooleja. Tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajat ovat onnistuneet löytämään uusia rooleja ohjaajana, opettajana ja omalle ryhmälleen tärkeänä henkilönä. Uusien roolien löytäminen voi auttaa kotoutumaan ja tuntemaan kuuluvansa yhteiskuntaan. Borgonovi (2008, 2331) toteaaakin, että vapaaehtoistyö voisi olla hyvä keino saavuttaa rooleja sellaisille henkilöille, jotka eivät käy töissä tai opiskele.

Young ja Passmore (2007, 67) kuvaavat, että vapaaehtoistyötä tekevät pyrkivät yleensä osallistumaan sellaiseen työhön, jossa he voivat parantaa palkkatyössä tarvitsemiaan taitoja. Myös maahanmuuttajien ohjaaman ryhmät tässä tutkimuksessa olivat sellaisia, jotka liittyivät heidän omaan alaansa. He halusivat pitää yllä tai parantaa omia taitojaan – oli kyse sitten entisestä tai tulevasta ammatista, tai harrastuksesta!

7.2 Tutkimuksen eettisyys

Aiheen valinta on yksi tutkimuksen eettisyyttä arvioiva tekijä. Eettisessä pohdinnassa tulee selkiyttää, kenen ehdoilla aihe tutkimukseen valitaan ja miksi tutkimukseen ryhdytään. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 126.) Työn aihe syntyi tutkijoiden kiinnostuksesta syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvästä kuntoutuksesta. Aiheetta muotoiltiin yhdessä toimeksiantajan kanssa siten, että tutkimus palvelisi mo-

lempia osapuolia. Tämän tutkimuksen eettisyyttä pohdittaessa on syytä huomioida mahdollisuus, että tutkijoilla on ollut toiveena tuottaa toimeksiantajalle suosivaa informaatiota. Tämä on asia, joka on tärkeä huomioida sekä tutkimuksen eettisyydessä, että luotettavuudessa.

Työn aiheeseen molemmilla tutkijoilla on ollut aitoa kiinnostusta jo opinnäytteen ideointivaiheesta lähtien, mitä myös Pietarinen (2002) painottaa tärkeänä osana tutkimuksen eettisyyttä. Tiedonhaun eettisyyteen on luultavasti vaikuttanut se, että tietoa ja lähdekirjallisuutta on haettu koko prosessin ajan sen sijaan, että tutkimuksellemme olisi kirjoitettu kattava tietoperusta jo heti alussa. Tiedonhaku myöhemmässä vaiheessa on saattanut johtaa tietynlaisen aineiston hakemiseen, eikä saatavilla olevaa informaatiota ole huomioitu riittävän laajasti. Toisaalta aiheen rajaaminen on ollut oleellista tämän opinnäytteen etenemisen kannalta, mutta aiheen ja tutkimustiedon rajaaminen olisi voinut painottua tutkimusprosessin alkupäähän.

Sekä Pietarinen (2002), että Kankkunen ja Vehviläinen-Julkunen (2009) painottavat esittämissään tutkimuksen eettisissä ohjeissa rehellisyyttä. Tätä tutkimusta tehtäessä on pyritty olemaan mahdollisimman rehellisiä tutkimuksen kaikkien osien suhteen. Esimerkiksi haastattelujen tulokset on pyritty kirjaamaan mahdollisimman suorina lainauksina, ja suomen kielelle käännettyissä sitaateissa alkuperäinen merkitys on pyritty pitämään ennallaan. Raportoinnissa on huomioitu lähdeviittausten merkitseminen, ja työssä on pyritty mahdollisimman eettiseen ilmaisuun. Rehellisyys on huomioitu myös haastateltavia kohtaan. Heille on kerrottu tutkimuksen tarkoituksesta, ja heidän henkilöllisyytensä on pidetty salassa mahdollisimman tarkasti.

Tutkimusta tehdessä on noudatettu myös omien alojen eettisiä ohjeita (Fysioterapeutin ammattieettiset ohjeet 2009; Toimintaterapeuttien ammattieettiset ohjeet 2007). Työssä on pyritty kunnioittamaan haastateltavien ihmisarvoa, eikä heitä ole asetettu eriarvoiseen asemaan tai kohdeltu epäkunnioittavasti. Tutkimusta tehdessä on pyritty olemaan loukkaamatta kenenkään tai minkään ihmis-

ryhmän arvoa. Haastateltavien kokemuksia vapaaehtoistyöntekijöinä on arvoitettu, eikä heidän subjektiivisia kokemuksia ole kyseenalaistettu. Haastateltavilta saatua tietoa ei ole vääristelty tai manipuloitu. Moniammatillista työtettä on pyritty hyödyntämään tarkastelemalla aihetta fysioterapian ja toimintaterapien näkökulmista. Aihevalinnassa on pyritty huomioimaan suomalaisen yhteiskunnan muutos entistä monikansallisempaan maahan maahanmuuton lisääntyessä.

7.3 Tutkimuksen luotettavuus

Luotettavuus tiedonkeruussa. Haastattelukieli jokaisessa toteutetussa haastattelussa oli vieras vähintään toiselle osapuolelle ja yhdessä niistä kieli oli vieras molemmille osapuolille. Haastattelussa ei siis aina voitu olla täysin varmoja, oliko haastateltava ymmärtänyt kysymyksen oikein, ja ymmärsivätkö haastattelijat vastauksen, niin kuin haastateltava sen tarkoitti. Mikäli haastattelutilanteessa havaittiin, että kysymys oli ymmärretty väärin, kysymyksen asettelua muotoiltiin uudelleen. Haastateltavien vastauksista puolestaan pyrittiin löytämään ydinajatuksia ja kysymään, oliko tämän ajatus ymmärretty oikein.

Vieraalla kielellä haastattelu oli suomenkielistä vaikeampaa. Englanninkielisissä haastatteluissa haastateltavat saattoivat poiketa hyvinkin paljon asiayhteydestä, jolloin haasteeksi muodostui kysymysten uudelleenmuotoilu. Vastoin oletuksia, haastatteluissa havaittiin, että englanninkielisiä lomakkeita haastavaa ja hidasta käyttää. Kysymykset piti ensin kääntää mielessä suomeksi, jotta niiden sisällön ymmärsi ja tämän jälkeen piti miettiä, miten kysymykset olisi järkevää esittää juuri siinä tilanteessa. Vasta sen jälkeen niitä pystyi muotoilemaan ja esittämään uudestaan englanniksi. Voidaan olettaa, että vastaavat hiljaiset mietintätuokiot ovat epämiellyttäviä myös haastateltavalle, mikä voi rikkoa haastattelun luonnollista ilmapiiriä.

Valmiiden tukikysymysten käyttö oli haastavaa myös suomenkielisissä haastatteluissa, sillä niitä ei monesti pystynyt esittämään sellaisinaan, koska haastatte-

lutilanteet olivat eläviä ja suoraan paperista kysyminen olisi voinut rikkoa tilanteen luontevan etenemisen. Kysymyksiä jouduttiin muotoilemaan, jos havaittiin, että ne oli ymmärretty väärin, tai niitä ei ollut ymmärretty ollenkaan. Näiden ongelmien vuoksi jätimme erityisesti englanninkieliset haastattelurungot taka-alalle ensimmäisen haastattelun jälkeen. Toisessa englanninkielisessä haastattelussa käytettiin suomenkielistä tukirunkoa. Tukirungon käyttö myös suomenkielisissä haastatteluissa jätettiin suurpiirteisemmäksi, kun edellä mainitut haasteet havaittiin. Haastattelurungon suurpiirteisemmän käytön ei uskota vaikuttaneen tutkimuksen luotettavuuteen, koska kaikki suunnitellut aihealueet käytiin läpi jokaisen haastateltavan kanssa.

Haastattelurunkoa ei testattu ulkopuolisen henkilön kanssa. Kysymyksiä harjoiteltiin kyllä ennen haastattelutilannetta, mutta ulkopuolisen vastaajan ei nähty olevan hyödyllinen haastattelutilanteen kannalta. Ulkopuolisen haastateltavan olisi tullut olla samanlaisista lähtökohdista, kuin tutkittavien, jotta haastattelukysymysten sopivuus olisi oikeasti voitu testata. Haastattelutilanteissa huomattiin, ettei kysymysten harjoittelusta ollut toivottua hyötyä, sillä kysymyksiä ei joka tapauksessa välttämättä ymmärretty heti oikein. Osittain haastattelijoiden kokemattomuudesta ja kysymysten uudelleenmuotoilun vuoksi etenkin englanninkieliset haastattelut venyivät hyvinkin pitkiksi. Haastattelutilanteen venyminen ja kysymysten uudelleenmuotoilu voi johtaa haastattelun ilmapiirin väsymiseen ja voi tuoda mukanaan myös vaaran haastateltavan johdattelusta.

Vaikka haastatteluja aloitettaessa ei nähty tarvetta ulkopuoliselle haastateltavalle, haastattelijujen harjoittelu olisi voinut olla suotavaa haastattelijoiden taitojen parantumisen ja kokemuksen kannalta. Näin haastattelutilanteet olisivat voineet sujua luontevammin ja myös haastatteluista saatujen vastausten luotettavuus olisi voinut olla parempi. Kun haastattelut oli toteutettu, mieleen tuli lisää kysymyksiä, joita olisi ollut hyvä esittää haastatteluissa. Hyviä lisäkysymyksiä olisi ollut esimerkiksi, suosittelisiko haastateltava vapaaehtoisena toimimista muille, kenelle sitä suosittelisi ja miksi. Tämänkaltaisilla kysymyksillä olisi voinut saada lisää arvokasta tietoa.

Haastattelujen sisältö suunniteltiin käyttämällä toimeksiantajan aikaisemmin käyttämää kyselyä, sekä itse luotua viitekehystä, joka muotoutui tutkimustehtävän kautta. Jonkinlaisen teoreettisen tietokehyksen käyttäminen haastatteluja suunniteltaessa olisi varmasti ollut suotavaa. Se olisi voinut tuoda lisää varmuutta haastattelutilanteeseen ja se olisi myös helpottanut luultavammin tulosten erittelyä. Aineistoa purettaessa jäsentymätön haastattelun kehys vaikeutti myös aineiston erittelyä, koska sen tuli olla yhtenäinen haastattelurungon viitekehysten ja tutkimustehtävien ja tavoitteiden kanssa. Paremmalla haastattelun ja myös tutkimussuunnitelman valmistamisella olisi tutkimusprosessin loppuvaihe ollut varmasti helpompi toteuttaa.

Tähän tutkimukseen osallistuvilla haastateltavilla on vahva side työn toimeksiantajaan. Siksi haastattelujen luotettavuutta tahdottiin vahvistaa tuomalla esille, ettei tutkimusta tehdä toimeksiantajan puolesta, vaan haluttiin korostaa toimeksiantaja toimivan lähinnä yhteistyökumppanina. Tällaisella toiminnalla pyrittiin välttymään siltä, että haastateltavat halusivat miellyttää toimeksiantajaa ja siksi muotoilla vastauksensa tätä miellyttäväksi. Takaamalla haastateltavien anonymiteettiä ja osoittamalla vaitiolositoumus pyrittiin siihen, ettei haastateltavat koe tarvetta miellyttää ketään muutakaan kuten esimerkiksi oman etnisen ryhmän edustajia.

Luotettavuus tutkimustyössä. Työn toteutusvaiheessa omaa tutkimustyötä arvioitiin kriittisesti, mutta välillä huomattiin tutkimusaiheelle sokeutumisen vaikeuttavan kriittistä arviointia. Kun näin kävi, pyrittiin ajatuksen tasolla lähtöruutuun tarkastelemaan tutkimuksen tarkoitusta, tavoitteita ja tutkimustehtäviä. Työssä on kuvailtu tutkimuksen kulkua ja tutkimukseen osallistuneita mahdollisimman tarkasti ja objektiivisesti, loukkaamatta kuitenkaan haastateltavien anonymiteettiä.

Kuvailevassa tai selittävässä tutkimuksessa ei aseteta hypoteesia (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 44). Myönnettäköön kuitenkin, että taustalla oli

tutkijoiden aiemmasta kokemuksesta johtuen olettamus siitä, että vapaaehtoisuudella on myönteinen vaikutus kotoutumiseen. Tätä käsitystä tukeviin tuloksiin kiinnitettiin luonnollisesti ensimmäisenä huomiota, mikä voi vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Omasta ajattelusta pyrittiin kuitenkin koko ajan irtaantumaan ja huomioimaan aineiston kriittisemmin ja objektiivisemmin.

Luotettavuus tutkimustulosten esittämisessä. Laadullisen, eli kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ei ole olemassa vielä yksiselitteisiä ohjeita (Tuomi & Sarajärvi 2002, 135). Sen luotettavuuden kriteereihin kuitenkin luokitellaan kuuluvaksi uskottavuus, siirrettävyys, riippuvuus ja vahvistettavuus. Uskottavuuden edellytyksenä on, että tulokset on kuvattu selkeästi, niin että lukija ymmärtää niiden merkityksen. Tutkijan tekemä tarkka analyysin kuvaus sekä tulosten ja aineiston vertailu on tärkeää luotettavuuden kannalta. Kvalitatiivista tutkimusta tehtäessä on vaarana, että tutkijat sokeutuvat omalle tutkimukselleen. Tutkija voi helpommin vakuuttua johtopäätöksiensä oikeellisuudesta ja helposti luulla muodostamansa mallin kuvaavan todellisuutta. Hyvä siirrettävyys edellyttää tutkimuskontekstin huolellista kuvausta osallistujien valinnasta ja analyysin tarkkaa kuvausta. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 159–160.)

Haastatteluiden litterointi oli haasteellista, koska haastattelut olivat joko vieraskielisiä tai ne oli puhuttu vieraalla aksentilla. Vaikka haastattelun tallenteet olivat hyvälaatuisia, oli puheesta ajoittain mahdotonta saada selvää, ja tästä syystä pieni osa tallenteesta jäi kirjoittamatta auki sanasta sanaan. Tämä saattoi vaikuttaa tutkimustulosten luotettavuuteen, mutta tällaisia epäselvyyksiä oli tutkimusaineiston laajuus huomioon ottaen hyvin vähän. Tuloksissa esitettiin kuitenkin vain asiat, joista oltiin täysin varmoja, että ne oli ymmärretty oikein.

Tässä työssä saatujen tulosten luotettavuutta on pyritty varmistamaan käyttämällä aineistosta otettuja suoria lainauksia, kuten Kankkunen ja Vehviläinen-Julkunen (2009, 160–161) ohjaavat kvalitatiivisessa tutkimuksessa tekemään. Heidän mukaansa suorilla lainauksilla annetaan myös lukijalle mahdollisuus hahmottaa aineistonkeruuta. Tutkijan on heidän mukaansa kuitenkin varmistet-

tava, että eettisyys toteutuu eikä tutkimukseen osallistujat ole tunnistettavissa esimerkiksi murteen perusteella. Tämän vuoksi tässä työssä suorat lainaukset on muokattu yleisemmälle kielelle poistaen aksenttiin viittaavat rakenteet.

7.4 Tutkimuksen hyödynnettävyys ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksen tuloksia voidaan ennen kaikkea hyödyntää maahanmuuttajien kotoutumista edistävässä ja syrjäytymistä ehkäisevässä työssä. Työn tulosten perusteella vapaaehtoistyössä voi luoda luonnollisessa tilanteessa uusia verkostoja ja kontakteja, joista voi olla apua esimerkiksi työnhaussa. Mitä enemmän maahanmuuttajalla on yhteyksiä paikallisiin ihmisiin vapaa-ajallaan, sitä parempi työllisyystilanne hänellä on Kananin ja van Tubergenin (2009, 909) tutkimuksen mukaan.

Kotoutumislain (Finlex 1999, §1) tavoitteena on muun muassa maahanmuuttajien työpanoksen saaminen yhteiskunnan käyttöön. Mikäli työllistyminen palkkatyöhön on vaikeaa, voisi heidän osaamistaan hyödyntää vapaaehtoistyön muodossa. Myös Borgonovi (2008, 2331) esittää, että vapaaehtoistyötä voisi hyödyntää ihmisille, jotka eivät ole palkkatyössä tai opiskele. Tuloksia voi hyödyntää maahanmuuttajaryhmien lisäksi myös muiden ryhmien syrjäytymistä estävässä työssä.

Vastaavanlaista tutkimusta voisi jatkossa tehdä esimerkiksi pitkän aikavälin tutkimuksena haastatteleamalla ensin vapaaehtoistyöhön ryhtyviä maahanmuuttajia, ja toistamalla haastattelu esimerkiksi muutaman vuoden päästä. Tuloksia voisi verrata sellaisiin maahanmuuttajiin, jotka eivät ole osallistuneet työhön tai vapaaehtoistyöhön ollenkaan tuona aikana. Vapaaehtoistyön vaikuttavuutta voisi tutkia myös muissa ryhmissä, kuten esimerkiksi alkoholin liikakäytöstä toipuvien tai syrjäytymisriskissä olevien nuorten kanssa, miksi ei myös eläkkeelle jäävien ikääntyneiden parissa, osana kunto utusta.

Tässä tutkimuksessa ei määritelty tutkimukseen osallistuneiden aikomusta jäädä Suomeen. Yksi jatkotutkimusaihe voisi olla tutkia vapaaehtoistyön vaikutuksia kotoutumiseen huomioiden maahanmuuttajan aikomus jäädä maahan. Ovatko kotoutumisen tavoitteet erilaisia maahanmuuttajalla, joka aikoo jäädä maahan pysyvästi, kuin maahanmuuttajalla, joka ehkä tietää oleskelevansa maassa vain lyhyen ajan? Pitävätkö maahanmuuttajat, jotka tietävät palaavansa joskus takaisin tai muuttavansa toiseen maahan, kotoutumista, kielen oppimista ja sosiaalista verkostoitumista yhtä tärkeänä, kuin maahan pysyvästi jäävät. Mielenkiintoista voisikin olla tutkia kotoutumista ja osallistumista myös tällaiset erot huomioiden.

Borgonovi (2008, 2331) tuo pohdinnoissaan esille ajatuksen siitä lähtevätkö sellaiset ihmiset, jotka ovat jo valmiiksi hyvinvoivia ja onnellisia helpommin mukaan vapaaehtoistyöhön. Youngin ja Passmoren (2007, 67–69) mukaan ihmiset eivät taas ole tasa-arvoisia vapaaehtoistyöntekijäksi pääsyssä, ja täten he jäävät paitsi mahdollisuudesta mielekkääseen työhön. Samalla he jäävät paitsi myös työn mukanaan tuomista rooleista ja vaikutuksista hyvinvointiin. Heidän mukaansa erityisesti sellaisia ihmisiä, joilla on suppea sosiaalinen verkosto, ei pyydetä yhtä usein osallistumaan vapaaehtoistyöhön. Tähän tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajat ovat itse olleet aktiivisia lähtiessään mukaan vapaaehtoistyöhön. Yksi jatkotutkimusaihe voisi olla tutkia, kuinka vapaaehtoistyöhön osallistumisen saisi myös passiivisempien maahanmuuttajien ulottuville. Löytäisikö tällainen ryhmä motivaation tehdä vapaaehtoistyötä? Miten vapaaehtoistyöhön osallistumista voisi porrastaa ja kynnystä madaltaa, jotta yhä useampi voisi toimia vapaaehtoisena? Millaisia vaikutuksia tällaisella toiminnalla olisi passiivisempien maahanmuuttajien kotoutumiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn?

Opinnäytetyölle asetetut tavoitteet täyttyivät. Työssä onnistuttiin tuomaan tietoa vapaaehtoisena toimimisen vaikutuksesta maahanmuuttajien kotoutumiseen. Tulosten perusteella vapaaehtoistyön tekemisellä on positiivinen vaikutus kotoutumiseen, mikä kannustanee opinnäytetyön toimeksiantajaa ja sen kaltaisia organisaatioita jatkamaan ja kehittämään omaa toimintaansa. Myös työn amma-

tilliset tavoitteet täyttyivät. Fysio- ja toimintaterapian ammatillinen näkemys laajentui, etenkin käsitys ympäristön ja elämänmuutoksen vaikutuksesta toimintakykyyn. Myös käsitys toisen ammattialasta ja yhteistyömahdollisuuksista syvenyi. Työn moniammatillinen ote kehitti yhteistyöosaamista ja käsitys yhteistyömahdollisuuksista ja moniammatillisuuden tärkeydestä syvenyi. Tämän opinäytetyön tekeminen kehitti kansainvälisyysosaamista ja toi tietoisuuteen uuden asiakasryhmän, maahanmuuttajat, joiden parissa työskentelystä ei ole ollut aiempaa kokemusta. Työn tekeminen toi varmuutta eri ihmisryhmien kanssa työskentelyyn ja lisäsi luottamusta vastata kansainvälistymisen tuomiin haasteisiin.

Tämän tutkimuksen toivotaan avaavan uusia tutkimus- ja työmahdollisuuksia fysio- ja toimintaterapian, kuin myös muun terveydenhuollon parissa. Tutkimuksen toivotaan myös laajentavan käsitystä näiden alojen mahdollisuuksista toimia kotoutumista edistävässä ja syrjäytymistä ehkäisevässä työssä. Fysio- ja toimintaterapian näkökulmasta toivotaan, että kotoutuminen nähdään yhä enemmän tietyssä ympäristössä tapahtuvana toimintakyvyn kehityksenä kohti toimintakykyistä ihmistä.

LÄHTEET

- Borgonovi, F.** 2008. Doing well by doing good. The relationship between formal volunteering and self-reported health and happiness. *Social science & medicine* 66 (11), 2321–2334.
- Brown, C.** 2009. Functional Assessment and Intervention in Occupational Therapy. *Psychiatric Rehabilitation Journal* 32 (3), 162–170.
- Eide, A., Jelsma, J., Loeb, M., Maart, S. & Toni, M.** 2008. Exploring ICF components in a survey among Xhosa speakers in Eastern & Western Cape, South Africa. *Disability and Rehabilitation* 30 (11), 819 – 829.
- European Commission.** 2004. First Annual Report on Migrant and Integration. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels: Commission of the European Communities.
- Finlex.** 1999. Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. 9.4.1999/493. Viitattu 10.10.2010.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493>
- Fredrickson, G.** 2002. Racism. A short history. New Jersey: Princeton University Press. 1–13.
http://books.google.fi/books?id=Nr5MFlbs9PIC&printsec=frontcover&dq=racism&source=bl&ots=PfpJN-fjhR&sig=xa7TPus2LG6hem_nRVvSeyO9260&hl=fi&ei=mwW0TPGdF8rpOaaE-peQJ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=2&ved=0CCEQ6AEwATgK#v=onepage&q&f=false

Fysioterapeutin ammattieettiset ohjeet. 2009. Suomen fysioterapeutit. Viitattu 25.10.2010.

http://www.suomenfysioterapeutit.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=58&Itemid=58

Fysioterapeutti (AMK). 2007. Opetussuunnitelma. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu, Terveysala.

Halla, T. 2007. Psykkisesti sairas maahanmuuttaja. Helsinki: Duodecim 123 (4), 469–475.

Harju, A. 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana. Teoksessa M. Nylund & A. Yeng (toim.) Vapaaehtoistoiminta – anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 58–59.

Hautamäki, L. 2007. Suomen kuntaliiton palvelunimikkeistöt. Fysioterapianimikkeistö. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

ICF. 2005. Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus. Ohjeita ja luokituksia 2004:4. World Health Organization. Helsinki: Stakes.

Jasinkaja-Lahti I., Liebkind K. & Vesala T. 2002. Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia. Helsinki: GAUDEAMUS.

Kanan, A. & van Tubergen, F. 2009. The Impact of Origin and Host Country Schooling on the Economic Performance of Immigrants. Social Forces 88 (2), 893–918.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOYpro.

- Kettunen, R., Kähäri-Wiik, K., Vuori-Kemilä, A. & Ihalainen, J.** 2009. Kuntoutuksen mahdollisuudet. Helsinki: WSOYpro.
- Kielhofner, G.** 2008. Model of Human Occupation: Theory and Application. Fourth edition. Baltimore, Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Launiainen, H. & Lintula, L.** 2003. Toimintaterapia ja toimintaterapeutit. Julkaisussa T. Holma (toim.) Toimintaterapianimikkeistö 2003. Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 7–9.
- Musick, M. & Wilson, J.** 2003. Volunteering and depression: the role of psychological and social resources in different age groups. *Social Science & Medicine* 56, 259–269.
- Myrén, K.** 2003. Kohtaamisia liikunnan kentällä – liikunnan suvaitsevaisuushankkeiden arviointi 1996–2002. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 143. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämisseätiö LIKES.
- Nylund, M. & Yeung, A.** 2005. Vapaaehtoisuuden anti, arvot ja osallisuus murroksessa. Teoksessa M. Nylund & A. Yeng (toim.) Vapaaehtoistoiminta – anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 13–17.
- Opetusministeriö.** 2006. Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon. Koulutuksesta valmistuvien ammatillinen osaaminen, keskeiset opinnot ja vähimmäisopintopisteet. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:24.
- Peltola, U. & Metso, L.** 2008. Maahanmuuttajien kuntoutumisen ja työllistymisen tukeminen Helsingissä. Kuntoutusseätiön tutkimuksia 79/2008. Helsinki: Yliopistopaino.

- Pietarinen, J.** 2002. Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. Teoksessa S. Karjalainen, V. Launis, R. Pelkonen & J Pietarinen (toim.). Tutkijan eettiset valinnat. Tampere: Gaudeamus.
- Polatajko, H., Davis, J., Stewart, D., Cantin, N., Amoroso, B., Purdie, L. & Zimmerman, D.** 2007. Specifying the domain of concern: Occupation as core teoksessa E. Townsend & H. Polatajko (toim.) Enabling occupation II: Advancing an Occupational Therapy Vision for Health, Well-being, & Justice through Occupation. Ottawa, Ontario: CAOT Publications ACE, 13-36.
- Rastas, A.** 2005. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa J. Ruusu- vuori & L. Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 78–102.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L.** 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa J. Ruusu- vuori & L. Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 22–56.
- Räty, M.** 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammi.
- Schneidert, M., Hurst, R., Miller, J. & Üstün, B.** 2003. The role of Environment in the International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF). Disability and rehabilitation 25 (11–12), 588–595.
- Sisäasiain ministeriö a.** 2010. Maahanmuutto. Päivitetty 2010. Viitattu 10.10.2010.
<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/7F801E1BBBE6E80FC2256F770045F78D?opendocument>
- Sisäasiain ministeriö b.** 2010. Kotouttaminen. Päivitetty 2010. Viitattu 10.10.2010.

<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/4B352409EF53530FC22575E1001F5DA2?opendocument>

Sisäasiainministeriö c. 2010. Kotouttaminen. Päivitetty 2010. Viitattu 10.10.2010.

<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/0BA8FB29A87335EAC225767E00495CCD?opendocument>

Sisäasiainministeriö. d. 2010. Kotouttamislain kokonaisuudistus lausuntokierrokselle. Päivitetty 27.5.2010. Viitattu 13.10.2010.

<http://www.intermin.fi/intermin/bulletin.nsf/PFBD/10ED03558EAAE692C225773000319980>

Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. 2008. Toimintaterapia. Päivitetty 25.4.2008. Viitattu 29.10.2010.

<http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/toimintaterapia.html>

Suomen yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. 2009. Tutkimusaineistojen ja tiedonhallinnan käsikirja. Päivitetty 25.3.2009. Viitattu 22.11.2010.

<http://www.fsd.uta.fi/tiedonhallinta/osa3.html#infoF>

Tilastokeskus. 2009. Maahanmuuttoa ja muuttovoittoa ennätysmäärä 2008. Julkaistu 20.5.2009. Viitattu 9.9.2009.

http://www.stat.fi/til/muutl/2008/muutl_2008_2009-05-20_tie_001_fi.html

Tilastokeskus. 2010. Maahanmuutto neljännesvuosittain 1990–2009 sekä ennakkotieto 2010. Päivitetty 29.7.2010. Viitattu 2.9.2010.

http://www.tilastokeskus.fi/til/vamuu/2010/42/vamuu_2010_42_2010-07-29_kuv_004_fi.html

Toimintaterapeutti (AMK). 2007. Opetussuunnitelma. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu, Terveysala.

Toimintaterapeuttien ammattieettiset ohjeet. 2007. Suomen toimintaterapeuttiliitto Ry. Päivitetty 28.4.2007. Viitattu 25.10.2010.

<http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/images/stories/ammattieettiset.pdf>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.

Väänänen, A., Toivanen, M., Aalto, A., Bergbom, B., Härkäpää, K., Jaakkola, M., Koponen, P., Koskinen, S., Kuusio, H., Lindström, K., Malin, M., Makkula, H., Mertaniemi, R., Peltola, U., Seppälä, U., Tiitinen, E., Vartia-Väänänen, M., Vuorenpää, M., Vuorento, M. & Wahlbeck, K. 2009. Esiselvitysraportti. Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. Sektoritutkimuksen neuvottelukunta.

Wang, P., Badley, E, & Gignac, M. 2006. Exploring the role of contextual factors in disability models. *Disability and Rehabilitation* 28 (2), 135–140.

YLE uutiset. 2009. Arajärvi haluaa maahanmuuttajille nopeasti kielikoulutusta. Yleisradio. Päivitetty 29.1.2009. Viitattu 25.10.2010.

http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2009/01/arajarvi_haluaa_maahanmuuttajille_nopeasti_kielikoulutusta_511631.html

Young, J. & Passmore, A. 2007. What is the occupational therapy role in enabling mental health consumer participation in volunteer work? *Australian Occupational Therapy Journal* 54, 66–69.

LIITTEET

Liite 1 Haastattelukysymykset

HAASTATTELU

ESITTELY:

- Kerro meille itsestäsi?
 - Kuka olet?
- Kerro meille saapumisestasi Suomeen.
 - Milloin?
- Oletko työelämässä?
 - Aiempi koulutus/ammatti?

VAPAAEHTOISTYÖN SISÄLTÖ:

- Oletko aiemmin ohjannut ryhmiä vapaaehtoisena?
 - Missä?
 - Millaista toimintaa?
- Kuinka kauan olet ohjannut tätä ryhmää vapaaehtoisena?
 - Millaista se on ollut sisällöltään?
 - Onko ollut muita ryhmiä kuin tämä?
- Kuinka usein ohjaat tätä ryhmää?
 - Kuinka paljon ryhmän ohjaaminen vaatii sinulta aikaa?
 - Mitä tekisit tuolla ajalla, jos et ohjaisi tätä ryhmää?
- Miksi aloit ohjata tätä ryhmää?
 - Mitä kautta löysit järjestön ja mahdollisuuden toimia vapaaehtoisena ryhmänohjaajana?
- Miksi ohjaat tätä ryhmää, mitä se sinulle antaa?

VAPAAEHTOISTYÖN VAIKUTUS:

- Koetko tämän ryhmän ohjaamisen vaikuttaneen oman paikkasi löytämiseen ja osallistumiseen uudessa kotimaassasi?
 - Kuinka se on vaikuttanut?

- Miksi?

JÄRJESTÖLTÄ SAATU TUKI/ TYYTYVÄISYYS:

- Millaista tukea olet kokenut saavasi ryhmäsi ohjaamiseen? Millaista tukea olisit toivonut saavasi?
- Haluaisitko vielä kertoa jotain?

Liite 2 Haastattelukysymykset (englanti)**INTERVIEWS****INTRODUCTION:**

- Tell us about yourself?
 - Who are you?
- Tell us about your coming to Finland.
 - When did you come?
- Do you a work now?
 - Previous education or proffession?

THE CONTENT OF THE VOLUNTARY WORK:

- Have you guided groups or done voluntary work like this before now, as you work here in this organisation?
 - Where?
 - What kind of activity have you guided?
- How long have you guided this group as a volunteer?
 - What has it been like?
 - Describe the contant of the group?
 - Do you or have you guided other groups in this organisation ?
- How often do you guide this group?
 - How much does this group take of your time?
 - What would you do with that time if you weren't guide this group?
- Why did you start this group?
 - From where did you find out about this organisation and the possibility of working as a volunteer like this?
- Why do you guide this group? Does it give you something?
 - What? Why?

THE EFFECTS OF VOLYNTARY WORK :

- Do you think guiding this group and working with the group has had effect on finding your place in Finland?
 - How do you think it has effected?

- Why?

SUPPORT COMING FROM THE ORGANISATION:

- What kind of support has this organisation given you to your group?
 - What kind of support would have wanted have?
- Is there something else you'd like to share with us?

Liite 3 Informaatiokirje**INFORMAATIO TEHTÄVÄSTÄ TUTKIMUKSESTA**

Tutkimus: Opinnäytetyö: Savonia-ammattikorkeakoulu / fysioterapian ja toimintaterapian koulutusohjelma

Tutkimuksen suunniteltu valmistumisajankohta: Syksy 2010

Opinnäytteen nimi:

”Vapaaehtoistoimintaan osallistumisen vaikutus maahanmuuttajien kotoutumiseen ja osallistumiseen uudessa ympäristössä”

Yhteystiedot:

Outi Itkonen, fysioterapeuttiopiskelija, p. 0407571333

Anni Röppänen, toimintaterapeuttiopiskelija, p. 0405384651

TOTEUTETTAVIA HAASTATTELUJA KOSKEVAA INFORMAAATIOTA

Haastattelussa esille tulleet asiat raportoidaan opinnäytteessämme niin, ettei haastateltavia henkilöitä, tai haastatteluissa mainittuja henkilöitä voi tunnistaa. Haastattelusta tehtyä äänitallennetta käsittelemme vain me, opinnäytteen tekijät. Opinnäytteen kirjoittajina ja haastattelijoina allekirjoitamme vaitiolositoumuksen, joka turvaa haastateltavien anonymiteetin. Haastattelu kirjataan tekstitiedostoksi, jonka yhteydessä haastateltavien ja haastatteluissa esille tulevien henkilöiden nimet muutetaan peitenimiksi. Myös paikkakuntatiedot, työpaikkatiedot ja muut erisnimet muutetaan tai poistetaan tarvittaessa. Opinnäytteen kirjoittamisen jälkeen äänitallenteet ja haastateltavien yhteystiedot hävitetään.

Liite 4 Informaatiokirje (englanti)**INFORMATION FOR THE PARTICIPANTS OF THE RESEARCH**

Research: Thesis: Savonia University of Applied Sciences / education of physiotherapy and occupational therapy

Planned schedule: Fall of 2010

The name of the thesis:

”The effects of participation in voluntary activities to the integration and participation in the new environment among immigrants.”

Contact:

Outi Itkonen, student of physical therapy, p. 0407571333

Anni Rökkänen, student of occupational therapy, p. 0405384651

INFORMATION REGARDING THE INTERVIEWS AND THEIR OUTPUT

The cases that have arisen in an interview will be reported in thesis so that the interviewed persons or persons mentioned in the interviews cannot be identified. Only we, the authors of the thesis will handle the audio recordings made from the interview. As the interviewers and authors of the thesis we will sign secrecy agreement which guarantees the anonymity of the interviewees. The interview is recorded as a text file, in which the names and other information (location, nationality, etc.) will be changed or removed if necessary. After the thesis is accepted and the authenticity is proved, all the audio recordings and contact details of the interviewees will be destroyed.

Liite 5 Suostumus osallistumisesta tutkimukseen**TOTEUTETTAVAAN TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMINEN**

Toteutettava tutkimus: Opinnäytetyö: Savonia-ammattikorkeakoulu / fysioterapian ja toimintaterapian koulutusohjelma

Tutkimuksen suunniteltu valmistumisajankohta: Syksy 2010

Opinnäytteen nimi:

”Vapaaehtoistoimintaan osallistumisen vaikutus maahanmuuttajien kotoutumiseen ja osallistumiseen uudessa ympäristössä”

Yhteystiedot:

Outi Itkonen, fysioterapeuttiopiskelija, p. 0407571333

Anni Röppänen, toimintaterapeuttiopiskelija, p. 0405384651

Tutkimus toteutetaan kertaluontoisella haastattelulla. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja haastatteluista esille tulleita arkaluontoisia asioita, nimiä, kansallisuus tai henkilö- ja paikkakuntatietoja ei julkaista. Haastattelusta kirjoitetut tekstitiedostot muokataan niin, ettei haastateltavan/haastattelussa esille tulleita henkilöitä voi tunnistaa. Haastattelusta tehdyt äänitallenteet hävitetään heti kun opinnäytteessä esille tulleet tiedot todistetaan oikeiksi ja työ saa lopullisen hyväksymisen.

Allekirjoituksellani annan luvan käyttää haastatteluani yllämainitun tutkimuksen tekoon haastattelijoiden allekirjoittaman Vaitiolosituksen mukaisin ehdoin.

Päiväys ja paikkakunta:

Allekirjoitus:

Liite 6 Suostumus osallistumisesta tutkimukseen (englanti)

PARTICIPATING TO THE RESEARCH

Research: Thesis: Savonia University of Applied Sciences / education of physiotherapy and occupational therapy

Planned schedule: Fall of 2010

The name of the thesis:

”The effects of participation in voluntary activities to the integration and participation in the new environment among immigrants.”

Contact:

Outi Itkonen, student of physical therapy, p. 0407571333

Anni Röppänen, student of occupational therapy, p. 0405384651

The research is carried out as a once-like interview. Participation to this interview is voluntary, and the sensitive issues arisen in the interviews such as names, nationality or identity and location information will not be published. Interview and text files are edited in such a way that the interviewee or individuals raised in interview cannot be identified. Audio recordings made from the interview will be destroyed as soon as the authenticity is proved and the thesis will reach its final approval.

With my signature I give the promission to use my interview to research mentioned above under the conditions of the Secrecy agreement.

Date and place:

Signature:

Liite 7 Vaitiolositoumus**VAITIOLOSITOUMUS**

Lupaan käsitellä ja säilyttää aineistoa huolellisesti. En raportoita tutkimusaineistossa ilmeneviä yksittäisiä ihmisiä koskevia tietoja kenellekään opinnäytetyön ulkopuoliselle ihmiselle. Raportoinniksi ymmärrän kaiken viestinnän, virallisen ja epävirallisen, suullisen, sähköisen ja kirjallisen.

En käytä tutkimusaineistosta ilmeneviä tutkittavien, heidän läheistensä tai muiden yksittäisten henkilöiden tietoja heidän vahingokseen, halventamiseksi tai loukkaamiseksi.

Lupaan olla luovuttamatta ja kopioimatta tutkimusaineistoa tai sen osia kenellekään ulkopuoliselle. Aineistoa tai sen osia luovutan vain niille tutkimusryhmän jäsenille, jotka ovat allekirjoittaneet omakohtaisen aineiston käyttöä koskevan vaitiolositoumuksen. Lupaan hävittää tutkimuskäytössäni olevan aineiston ja sen kopiot välittömästi kun tutkimuksen tulosten oikeellisuus on tarkastettu ja opinnäytetyö on hyväksytty.

Kuopiossa _____

Outi Itkonen, fysioterapeuttiopiskelija

Anni Röppänen, toimintaterapeuttiopiskelija

Tuija Sairanen, lehtori,
fysioterapian koulutusohjelma

Sirpa Siikonen, lehtori,
toimintaterapian koulutusohjelma

Liite 8 Vaitiolositoumus (englanti)**THE SECRECY AGREEMENT**

I swear to handle and keep the material with care. I won't report any information of individuals that comes up in the research to anyone outside of the working team of this thesis. Reporting means any kind of communication, official and unofficial, verbal, electric and written.

I won't use any information of the interviewees or anyone close to them to their detriment, contempt or violation.

I promise not to give or copy any material or parts of it to any outsider. I will only give away material or parts of it to those members of the study who has signed the secrecy agreement.

I promise to destroy the material I'm holding as a part of the research, and all the copies immediately after the correctness and the authenticity of the results and thesis gets its final approval.

Kuopio _____

Outi Itkonen,

student of physical therapy student

Anni Rökkänen,

student of occupational therapy